Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, New York. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה חמישית HATOREN גליון מח (קמח)

התרן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. V — NEW YORK, FEBRUARY 21, 1919 — No. 48 (148)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres.; Sol. Lamport, Treas.; Daniel Persky, Sec'y).
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
:ת
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

שמואל יהודה בורובסקי   שולמית יהודית פאננברג

נשואים

ניו־יורק   ריטשמונד, ווא.

דרוש מורה

לבית־ספר פרוגרסיבי עברי. המחלקות קטנות ונוחות. חחדרים מרווחים וואווריים. תנאי עבודה היותר רצויים. השכר הגון. המורה צריך להיות מומחה ומנוסה בלמודים של שתי השנים הראשונות. לפנות אל המנהל:

L. Bardin, Farragent House, Lowell, Mass.

שני מורים

מובהקים, שתורתם אומנתם, דרושים לאחד מבתי־הספר המעולים בערי השדה. השיטה עברית בעברית. 1,500 דולארים לשנה. חפש. העבודה מענינת. לפנות תיכף ומיד אל:

I. Beaber, 208 E. Walnut St., Louisville, Ky.

ארבעה מורים דרושים

עשרים בתי־הספר המאוחדים דבוסטון דורשים:

1) שני מורים ראשים שהתמחו בהוראה בשיטה העברית. השכר 1,300 דולארים לשנה.

2) שני מורים מנוסים בשיטה הטבעית. השכר 1,040 דולארים לשנה.

לפנות בכתב אל המנהל הראשי:

Louis Hurvich, 1000 Journal Building, Boston, Mass.

משרה הגונה

אלפים לשנה למורה מומחה באחת העיירות הסמוכות לפיטסבורג. על המורה לדעת גם את שפת הארץ. לפנות אל:

Israel A. Abrams, Hebrew Institute,

Wylie Ave. and Green St., Pittsburgh, Pa.

VOL. V NEW YORK, FEBRUARY 21, 1919 No. 48

התורן

יוצא לאור על־ידי
חברת התורן

א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, גזבר
דניאל פרסקי, מזכיר

העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמישית ניו־יורק, כ"א אדר ראשון, תרע"ט גליון ארבעים ושמונה

פרשת השבוע

בְּשָׁעָה זוּ

בספר־התקנות של אגודת־הלאומים, אשר קרא ווילסון, נשיא ארצות־הברית, לפני אספת־השלום ביום י"ד לחודש זה, לא נזכר דבר וחצי דבר על־אדות זכויות היהודים בארצות הגלות. ספר־התקנות הזה, שברוב עמל ואחרי מלחמה כבדה נתקבל, לא הובר מעיקרו אלא בשביל להגן על זכויות העמים מפני עושקיהן. לא לבד שלא הכניסו את העם העברי לתוך האגודה הכללית (למרות מה שהממשלה האנגלית פנתה לפני חדשים אחדים בשאלה אל הועד הפועל של הציונים בקופנהאגן, אם ישתתפו היהודים באגודת־הלאומים, שבזה גם הזמינה אותם להשתתף), אלא שבספר־התקנות האָמור — זו התעודה ההיסטורית היותר חשובה — יש סעיף האומר בפירוש: חברים לאגודת־הלאומים יכולים להיות רק אותם העמים העומדים ברשות עצמם תחת ממשלתם בארצותיהם, והקולוניות נכנסות בכלל זה. הסעיף הזה שולל את היכולת מאת היהודים היושבים בארצות הגלות לפנות אל אגודת־הלאומים, אל בית־הדין העליון של העמים, כי תגן עליהם, על זכויותיהם האנושיות והלאומיות, מפני עושקיהם באותן הארצות שחייהם, כבודם ורכושם הם הפקר גמור. זאת אומרת: גם בספר־התקנות של אגודת־הלאומים, שכל־כך קוינו לו ושכל־כך הרעישו עליו עולמות, — זו המלה החדשה של האנושות הנאורה שהקריבה בשבילה את חייהם של מיליוני אָדם, ובתוכם כמאה אלף מבני עמנו, — גם בספר־תקנות זה, לוחות־הברית החדשים, אָנו מוצאים — אם גם לא בפירוש — את ה„חוץ־מיהודים" הישן.

סופריהם של העתונים היהודיים מודיעים בטלגרא־מותיהם מפאריז, כי ווילסון הרבה להשתדל — וכפי הנראה, היה הוא גם היחידי בדבר — להכנים את שויון־זכויות היהודים אל ספר־התקנות של אגודת־הלאומים, אולם שונאינו בנפש גברו. אויבינו ומדכאינו היו המנצחים, השתיקו את מליץ ישרנו הגדול וסתמו את טענותיו.

הנה זה גורלנו מאָז ומעולם לאחר את השעה הרצויה בנוגע לקיומנו הלאומי. אנחנו, בני „עמא פזיזא", המהירים והחרוצים בכל דבר, הרי אָנו תמיד מן הנחשלים והמפגרים בשעה ובמקום שהדבר נוגע לעצם קיומנו הכללי, בשעה ובמקום שגורלנו הלאומי הוטל על מאזני משפט העמים ובידינו יש להכריע את הכף.

בכמה נסיונות קשים ומרים נתנסינו במשך של אלפי שנה, עוד לא למדנו, שאין לנו להשען על חסד לאומים, על הבטחות זרים ולא גם על ישרם וצדקתם של חסידי אומות העולם.

מאז ומעולם היינו עם מלומד בנסים ונפלאות, וגם עתה, בשעה היותר גדולה לעמנו, הנה עלינו להודות, שסמכנו יותר על נסים, על רמיזות והבטחות דיפלומא־טיות מאשר על יסודות מוצקים של עבודה לאומית, השואפת לשחרורו המלא של עמנו ולתפיסת מקום הראוי לו בין כל העמים, של עבודה מרוכזת ושיטתית, שטובי כחות העם ובחיריו משתתפים בה.

מלאִים היינו עד הימים היותר אחרונים תקוות, כי לא לבד שאספת־השלום תתן לנו את ארץ־ישראל ליסד בה שלטון־בית, שנוכל לעמוד שם ברשות עצמנו, ליסד שם, כשנהיה הרוב, ריפובליקה יהודית, — כי אם עוד יכניסו אותנו לאגודת־הלאומים, כי יכריזו על זכויותינו האנושיות והלאומיות בכל הארצות, וגם יבטיחו, שהזכויות האלה לא תשארנה רק על־גבי הנייר.

התקוות היו כל־כך נעימות וכל־כך מרובות, עד שרבים מאתנו בשרו לעמם יום יום בשורות טובות, ישועות ונחמות בסגנון של „נחמו נחמו עמי!"

על מה נוסדו כל התקוות הללו בדבר זכויות היהודים בארצות מרכאיהם, בפולניה וברומיניה? התקוות האלה

יסודן באמונתנו החזקה בקדמת העולם, בבריאת שמים חדשים וארץ חדשה, ברגשות היושר והצדק של העמים הנאורים.

השבוננו היה פשוט: כל המלחמה לא באה אלא בשביל שחרור העמים הקטנים והחלשים, שסבלו עינויים רבים מידי עריצי הגוים התקיפים; הן כל העמים הדימוקראטיים לא שפכו את דמם כמים אלא בשביל להביא שלום, אחוה ואחדות בין העמים הגדולים והקטנים ולהמליך בעולם את היושר והצדק. היוצא מזה: אנחנו היהודים, שהבאנו, לפי הערך, קרבנות בנפש וברכוש למלחמת־עולם זו יותר מכל העמים; אנחנו, שהננו מדוכאים בארצות ידועות יותר מכל העמים; אנחנו, שהננו סובלים זה אלפים שנה מידי כל העמים כל מיני עינויים, רדיפות, השמדות וגזירות קשות על אשר נתנו להם תרבות גבוהה; אנחנו, שכל העמים חוטאים וחוזרים וחוטאים לנו זה אלפי שנה, מבלי אשר מצאו להם, גם הטובים והמתוקנים שבהם, שעת־הכושר לעשות תשובה שלימה ולהכיר בכל הארצות את זכויותינו האנושיות והלאומיות, שלא יהיו חיינו במדינות ידועות תלויות לנו תמיד מנגד — והנה עתה, כשבאה השעה הגדולה של שחרור העולם ושלום העמים ואגודתם על יסודות היושר והצדק, האם לא נהיה בשעה זו מן המשוחררים הראשונים? האם לא תפקחנה גם עתה עיני העמים הנאורים לראות את חובתם לנו? האם לא עתה היא שעת־הכושר להם להיטיב את אשר עותו לנו במשך של דורות, שהיו עומדים עלינו לכלותינו, אם בבשר או בנפש? ובכן, מה נשאר לנו בשעה זו — לא נשאר לנו אלא להודיע גלוי על־ידי אספות, ועידות וקונגרסים, את דרישותינו ותביעותינו מאת בית־דין העבים. ובשעה האחרונה, היותר אחרונה, גם הודענו מעל בימותינו גלוי, מה הן תביעותינו. לא חסד, לא חנינה וחמלה אנו דורשים, כי אם משפט וצדק: אנו דורשים, מלבד בית־לאומי בארץ ישראל, זכויות אזרחיות ומדיניות (וגם לאומיות, באותן הארצות שיש לנו שם הזכות לדרוש גם זכויות כאלה) — בכל הארצות. ואחרי שהודענו גלוי להעולם, מה הן תביעותינו, וגם שלחנו בשעה האחרונה, היותר אחרונה, שליחינו לאספת־השלום, כי ידברו בשמנו — על־כן היינו בטוחים, כי גם יתנו לנו בעין טובה וביד רחבה מה שאנו דורשים. היינו בטוחים, כי גם יכניסו אותנו אל אגודת־הלאומים, ובשום אופן לא נשאר מחוץ למחנה. כי היוכל להיות אחרת? הלא עברו הימים, שעליהם נבא החוזה: „כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל — לאומים!“

כך היה חשבוננו. החשבון, כשהוא לעצמו, הוא צודק. אלא שנעשה בלא ידיעת בעלים. העולם הגדול יש לו חשבון אחר. יכול הוא להתקדם, יכול הוא לדבר בשם הצדק והיושר, בשם שלום העמים ובשם הצלת תרבותה של האנושות הנאורה, אם גם לא יכניסו אותנו אל אגודת־העמים, אם גם לא יבטיחו את חיינו, חיי הבשר וחיי הרוח, בארצות רודפינו, אם גם לא יכריזו באספת־השלום גלוי ומפורש על זכויותינו האנושיות בכל הארצות, אם גם יתפטרו מפנינו על־ידי הבטחות לעתיד לבוא, על־ידי המחאות ליסוד ועדים מיוחדים, שיטפלו בעניני היהודים, כי יחקרו וידרשו בשאלת־היהודות, במצבם של היהודים בארצות שונות וכדומה.

עתה נתבררו הדברים. הציוניים, שהיו מסודרים ושלא חדלו לעבוד עבודתם המדינית גם בכל שנות המלחמה, גם בתוך התנאים היותר קשים, — הציוניים הנה ישיגו בשביל העם העברי את כל מה שיש להשיג, לפי התנאים המדיניים בשעה זו, בארץ־ישראל. ואנו רוצים להאמין, כי הציוניים לא יסתפקו במועט. ואת אשר ישיגו ראשי הציוניים בארץ־ישראל בשביל העם העברי — הוא פרי עבודה מסודרה ובלתי־פוסקת של הציוניות המדינית מזמן הקונגרס הראשון בבאזיליה.

אולם בשביל השבת הזכויות האזרחיות והמדיניות, או גם הלאומיות, של היהודים בארצות הגולה לא היתה כל עבודה מסודרה עד השעה האחרונה. הציוניים של כל הארצות היו מאוחדים בשאיפתם גם בשנות המלחמה. בין היהודים העומדים מחוץ למחנה הציוניים והלאומיים היו חלוקי־דעות ופזור־נפשות, שום הסתדרות „בין־ארצית“ לא היתה להם. רבים מ„גדולינו“ ותקיפינו בארצות שונות הראו את כחם או את רצונם ללחום נגד הציוניות ונגד הלאומיות העברית, אך לא הראו שום כח ושום רצון ללחום בעד זכויותיהם האנושיות של היהודים. רק בשלילה ולא בחיוב נגלה כבודם. רבים ממנהלי ההסתדרויות של הפועלים היהודים באמריקה והבונדאים ברוסיה הקדישו רוב כחותיהם ללחום נגד הציוניות ונגד הזרמים הלאומיים בעמנו. הם גם התנגדו להתנועה של אחדות ישראל בשביל עניני כל האומה ושחרורה. אולם כמעט שלא עשו דבר בפועל בשביל זכויותיהם של היהודים בארצות מדכאיהם.

עתה נגלה ונתברר הדבר, שבתוך כל המהומה והמבוכה הכללית לא עשו אחינו עד עתה דברים גדולים בשביל הגנתם על זכויותיהם בארצות פולניה ורומיניה. כל עבודה מסודרת ונמרצה, שבה ישתתפו צירי עמנו מארצות שונות, המכוונות להכניס את היהודים לאגודת־הלאומים, או להניע את אספת־השלום להבטיח את זכויותינו באופן אחר וממשי, — עבודה כזו הראויה לשמה לא היתה עד עתה. ועל־כן, בבוא השמועה, כי היהודים נשארו מחוץ לאגודת־הלאומים, נואשו רבים.

בשעה זו, יש לשער, יקומו ראשי היהודים המתבוללים, המתנגדים העצומים והאויבים המסוכנים להציוניות ולהדרישות הלאומיות, לעמוד בפרץ. הם, מטפוסם של לוסין וולף וחבריו, יתפרצו אל אספת־השלום לדבר בשם העם העברי (יותר נכון: בשם „היהודים האמללים“), והעם לא שלחם.

ואנו מחכים ומקוים, שהועידה הציונית, אשר תהיה בסוף חודש זה בלונדון ואשר בה ישתתפו ציוניים ומנהיגיהם מארצות שונות (וכפי שמבטיחים ישתתף בה גם הדר. מאכס נורדוי), — שועידה זו תעמוד על מרום גבהה.

גם מרחוק יכולים אָנו לשער, כי שתי תעודות חשובות תהיינה לפני הועידה הציונית הבאה בלונדון: א) הרמת התביעה הציונית מאת אספת־השלום, לכל יפרטוה לפרוטות קטנות ולבל יטשטשו את צורתה המדינית הנכונה, צורת הגאולה השלמה של האומה העברית על אדמת אבותיה. ב) גיוס כל הכחות בשביל השגת הזכויות האזרחיות והמדיניות של היהודים בכל ארצות הגולה.

אין לחלק בשעה זו בין העבודה הציונית ובין העבודה היהודית הכללית. כל טובי כחות העם העברי צריכים ומחויבים להשתתף בגאולתו הנאמנה. לא מתוך שעבוד ואימת הפרעות והשחיטות תבוא גאולתנו בארץ אבותינו, כי־אם דוקא מתוך חירות מלאה ושחרורם של כל אחינו בארצות הנכר.

אל יאוש! עוד לא אָבדה תקותנו האנושית והלאומית גם בארצות הנכר, אם רק נגייס את כל כחות התחיה, את כל כחותיה של ההגנה העצמית אשר בקרב עמנו. ועל הציוניים להיות גם עתה, כמו אשר היו תמיד, ועוד ביתר שאת וביתר מרץ, החלוצים הראשונים במלחמתנו הכבדה בעד השגת זכויותינו האנושיות והלאומיות באותן הארצות, ששם הננו עוד משוללים מהן.

כבר הגיעה השעה.

תְּשׁוּבָתֵנוּ לַשּׂוֹטְנִים.

יוליוס כהן, ציר הקונגרס בוואשינגטון מקאליפורניה, זה היהודי, אשר קנה לו לפני שבועות אחדים פרסום מעציב על־ידי המסירה השפלה על הציוניות ועל־ידי הטלגרמה ששלח אל ווילסון, נשיא ארצות הברית, לפא־ריז בבקשה, כי יעכב את גאולת אמנו על אדמת אבותיו ולא יהיה, חלילה, לעזור להציוניים, כי השאיפה הציונית מתנגדת לאהבת ארץ־המולדת של היהודים האמריקאים,— כהן זה, איש בריתו של „הרב" פריש וסיעתו, הבטיח את ווילסון, כי מאות אַלפי יהודים בארצות־הברית חתמו על המחאה נגד הציוניות.

והנה השוטן הזה לא הסתפק בהתקפתו הראשונה על הציוניות ובא בפעם השניה, במאמר, אשר כתב בשבוע זה בה„טיימז", להתנפל על הציוניות כמוסר ממין היותר פחות, בהבטיחו, כי היהודים הנאמנים להדגל העברי אינם נאמנים להדגל האמריקאי. דרך־אגב הוא מספר להקוראים הנוצרים, כי רבים הם היהודים בארצות ידועות, העוסקים ברבית, בהעברת המכס ובחטאים אחרים. כן הוא מספר לקוראיו, שאין היהודים מסוגלים ליסד שלטון־בית בארצם, ועוד דברים יפים כאלה.

כמובן, שלא נבוא להתווכח עם יוליוס כהן בשבועון עברי. מלשינים מסוג זה לא יבינו לשפתנו, אם גם נדבר להם אנגלית צחה. לא נחזירם למוטב, גם אם נרבה להם הוכחות וראיות ברורות, כמופתי ההנדסה, כי כל דבריהם מאפע, כי אין הם יודעים טיבה ומהותה של הציוניות, כמו שאין הם יודעים, וגם אינם חפצים לדעת, את עמם, את עברו, את ההוה שלו ואת תקוותיו לעתיד. לא מחסרון ידיעת הציוניות הם מלשינים עליה ומבקשים להכחידה. אין כאן שגגות, כי־אם פשוט זדונות. יוליוס כהן הוא רק שם הקבוץ לפוליטיקנים ממין ידוע, שנכונים הם להלשין על עמם בכל עת ולמכור את בכורתו, אם רק יש להם חשבון פוליטי בזה, אם רק יש להם צל תקוה לעלות מעלה על־ידי זה במדרגתם החברתית או המדינית, להלל את כבודו או לכפור בהויתו גם במחיר נזיד־עדשים.

בעתון עברי אין גם צורך לבטל את דבריו. בעד הקוראים העברים אינם מסובכים דברים יותר חריפים, של סופרים ולוחמים יותר עשירים ברוחם מאיזה יוליוס כהן, אם יש בהם מלשינות על עמנו בכלל ועל הציוניות בפרט.

ואם הזכרנו כאן את שמו של יוליוס כהן זה ואת מלשינותו על הציוניות, לא היתה כוונתנו אלא להעיר ולעורר את קוראינו, כי התשובה היותר נצחת, שאָנו יכולים ושאָנו צריכים לתת לאויבי הדגל העברי, היא — עשית חובתנו הלאומית והציונית. מה שיוליוס כהן עושה בגלוי, עושים רבים מאויבינו, מבית ומחוץ, במחשך. כל מה שהציוניות מתקרבת והולכת אל הגשמתה, כן מתרבים ומתעצמים שוטניה ושונאיה בנפש, כן חוגרים הם יותר ויותר את שארית כחם להכחידה מן הארץ. אולם כל־זמן שאָנו הציוניים עושים את חובתנו לגאולת עמנו באמונה ובחריצות, אין עטם ואין לשונם של אויבינו שולטים ברעיוננו הגדול ובתקותנו הלאומית לרעה.

לעבוד עבודה נאמנה בשביל קרן הגאולה היא התשובה היותר טובה לבוגדים כיוליוס כהן.

פַּרְלַמֶנְט יִשְׂרְאֵלִי

מאת

שלמה גולדנברג.

„אין לך דבר שאין לו שעה", והשעה שאָנו עומדים בה היא בלי ספק שעת ה„פארלאמנט הישראלי", או שעת „הקונגרסים היהודיים": בכל מקום שבני ישראל יושבים שם ישיבת־קבע, בכל תפוצות הגולה הרחבה וארץ־ישראל הקטנה יהודים בוחרים באי־כחם, יהודים שולחים דבריהם ודבריהם לכנסיות ארציות, הדנות בשאלות המקום ושאלות הלאום ומקבלות החלטות, הנוגעות לקיומו ומעמדו של כלל ישראל בתור חטיבה לאומית מאוחדת ובתור עם חי וקיים בין האומות.

אותו „הקונגרס היהודי", שבדבר נחיצותו, ערכו, הכרתו וגבולי יכלתו מבית ומחוץ עוד היה המחנה הצבורי שלנו בראשית ימי המלחמה מחולק ומרוסק כל־כך, עכשיו, כשהמלחמה הולכת ונגמרת, נעשה נחלת כל העם לשדרותיו, מפלגותיו וזרמיו: לא לבד הלאומיים,

שהודו בו ראשונה וערכו בערו את הקרב, הם מגיניו ומעריציו עתה, בראותם אותו מתגשם בחיים, אלא גם המתבוללים למיניהם וצבעיהם, שפחדו ויראו ממנו לפני בואו, אינם נרתעים שוב לשמעו, אלא נגררים אחריו בחפצם הטוב בשאלות המקום ועונים אחריו „אמן" בעל־כרחם בשאלות הלאום, ואין לך כיום הזה מלה יותר מעודדת, סיסמה יותר נפוצה, מושג יותר רחב מהשם „פארלאמנט ישראלי", שהסתתר, התגלגל והתחבט רבות בשנים בין עמודי הספרות שלנו עד שזכה לצאת לאויר הפוליטיקה בעקב המלחמה המשחררת וקנה את עולמו בשעת־רצון אחת.

כעת הכל מודים, ש„פארלאמנט ישראלי" הוא חזיון מיוחד ומענין בחיינו הנסערים, המרובים בהצעות וחלומות והמעוטים בנסיונות ומעשים, שהוא אחד מאותם החלומות הנשגבים והמעטים, העובר ממחשבה למעשה, הולך ומתגשם לעיני לוחמיו ומעריציו; אולם רוב הקהל כבר רואה אותו כראות עובדה קיימת, דבר גמור, שאיננו צריך עוד טפול מרובה, ושוכח הוא, ששעה זו, שעת עבירתו מחלום למציאות, היא היותר קשה לו, ודוקא עתה הרי חזיון זה, ההולך ומתגשם בחיים, צריך שמירה מעולה וזקוק לבירור ולבון ביותר.

מטרת המאמרים הבאים על־דבר הפארלאמנט הישראלי היא, מטעם זה, לא להראות על נחיצותו, ערכו ויפיו של הרעיון או להגין עליו בפני מתנגדיו, אלא לתור אחרי התפתחותו של החזיון הזה מראשית ימי הופעתו בתור רעיון להלכה ועד אחרית ימיו, כשהגיע לידי מעשה, להשוות ולהקיש את החלום ופתרונו זה לזה, לראות ולהראות — עד כמה שאפשר — את מקומו ומשפטו של החזיון הזה במציאות הישראלית, המושפעת ממנו ומשפיעה עליו בעת ובעונה אחת, בזמן הזה ובעתיד הקרוב לבוא.

א.

המלים „פארלאמנט ישראלי" נעשו הברה קבועה למושג, שנשא עליו קודם, בזמנים שונים, שמות שונים („יום־היהודים", „סיים", „קונגרס יהודי", „כנסיה ישראלית"), שתחילת בריתם היתה בתוך הרחוב היהודי ואחרי כן עברו לתוך הספרות היהודית רבת־השפות בראשית שנות המאה הנכחית, בארצות רוסיה ואשכנז.

שעת הופעתו של הרעיון על־דבר „פארלאמנט ישראלי" היתה שעת מעבר להצבור היהודי במזרח ובמערב, שעת צרה ומצוקה להתנועות הלאומיות־הציוניות, המתפשטות בו בנקל וכובשות אותו בקושי, והבנתה השלמה של שעת־מעבר זו תבאר לנו לא לבד את זמן הופעתו של הרעיון וקלסתר פני דורו ומעשיו, אלא תתן לנו תשובה מספקת על השאלה: „מה הן הסבות שגרמו להופעתו של הרעיון הזה", המתעוררת בלב כל אחד מאתנו, הבא לעסוק ולדון בשאלה זו מתוך התפתחותו והשתלשלותו של הרעיון עצמו במחשבה ובמעשה.

השנים הראשונות להמאה הנכחית היו שנות מעבר לכל היהדות העולמית, וביחוד לחלקה האירופאי, ובה „מזרח" ו„מערב" נפגשו: הצבור היהודי במזרח, שהודה כבר — לפחות להלכה — בפה מלא בהשיטה הלאומית, הבאה לרשת את מקום תקופת ה„התקרבות" וה„אידיאלים האזרחיים" ברוסיה, והצבור היהודי במערב, שהתחיל זה עתה להתיאש מה„התבוללות" ומהתעודה „המשיחית" להיות לאור גויים ובקש עוד את דרכו המיוחד, העממי, בחיים, — שניהם כאחד עמדו אז על פרשת דרכים, שניהם נמצאו בין יאוש ותקוה ושניהם כאחד הכירו את אפיסות כחותיהם ודרכיהם בהגנת חייו של הקהל היהודי הנענה, בהשגת זכויותיו האנושיות של העם המורדף, ואת אי־יכלתם הגמורה בפתרון שאלות־היום „הבוערות" של ההמון הרעב. יאוש מר זה, שהקיף אפילו את הטובים בעם, היה לו על מה להסמך, ומצב הדברים אז, מצב מעציב מאד, נתן להיאוש די סבות מכריעות: האנטישמיות, שעמדה תמיד על פרק חיינו, הלכה אז הלוך וגבור, הלוך והתפשט בכל העמים ובכל השדרות, כנמוכות כגבוהות, ולא הועילו למחלה מתפשטת זו לא ההמלצות ו„דברי שלום ואמת" של חסידי אומות העולם, לא העבודות הספרותיות של החברות היהודיות והיהודיות למחצה, שתעודתן היתה להלחם בשנאתם של עמי הארצות ליהודים, ולא כתבי־העתים של היהודים עצמם, היוצאים ומדברים משפטים עם האויב בשפתו ובשער בת רבים; מצבו הכלכלי של ההמון היהודי במזרח הלך הלוך ורע בסבת הפרעות, הזכויות המוגבלות שלו, ירושת ימי־הבינים, עומדות בתקפן, ושערי החיים פתוחים רק לפני היוצאים מן הכלל, לפני אותם היחידים, המפלסים להם דרך בין אבני־נגף, חוקים מעיקים וצרת־עינם של העומדים על השערים; האמיגראציה היהודית הולכת ורבה, המנוסה מן התחום, מערי ישראל העזובות, נעשית מנוסת בהלה וחפזון לכל מדינות הים, לכל קצוי ארץ, ואין ארץ נושבת שתקבל את הנודדים בסבר פנים יפות, אין מקום מנוחה למנודי־עולם אלה, ואפילו הסתדרות יהודית מוצקה, המגינה עליהם בדרך ובספינה, המובילה אותם בדרכיה ומכינה בשבילם את אפשרות העבודה במוקדם, טרם בואם אל הנחלה, איננה כלל במציאות.

גרוע עוד מהמצב החמרי היה המהלך הרוחני באותן שנות־רעה: התנועה הלאומית הרוחנית, מיסודו של דובנוב ותלמידיו, שעמדו בשתי רגליהם באדמת רוסיה הזרה, וגם הציוניות הרוחנית של אחד־העם, ששאפה למצוא את אחיזתה באדמת־הקודש, שתיהן באו אז עד משבר: שיטותיהם המפשטות, הרוחניות ביותר, נשארו נחלת היחידים, המתאבקים בעפר רגליהן בהוה ונהנים מזיו שכינתן בעתיד, ורוב הכחות הצבוריים, העומדים בתוך החיים וזרמיהם, העמלים עם העם, — או שכפרו בהן מלכתחילה ובעטו בהן בפרהסיה, או שעברו מהם והלאה ונהו אחרי שיטות אחרות, פחות רוחניות, המבטיחות להנחיל להם ולהעם ההולך אחריהם תורת־חיים ופרי־החיים בהוה ובעתיד.

אפילו הציוניות הפוליטית, אותה התנועה שהיתה מנסרת בעולם הישראלי, מכריזה על שנוי ערכין וקוראה לחיים על אדמת אבות, אפילו זו המכונה החיה — גלגליה מתנועעים אז בכבדות, ומתגברים בה, בעיון ובמעשה, הערפל, הסתום וההפוך על הגלוי, הברור והאפשרי: שאלת המחר, שאלת השמים החדשים, איננה נפתרת שוב באותה הקלות ובאותה המהירות, שהדיפלומאטיה הציונית ההרצלית אמרה לפתור אותה, ישוב הארץ על־ידי כבוש הדרגי ומתון אף הוא ירד מעל הבימה הפומבית ונתגלגל לתוך פנה עזובה, ושאלות ההוה בארצות הנכר אינן נכנסות בחשבונה הפוליטי לעתיד לבוא, וכולה הרי היא חוזרת על חבת־ציון אפלטונית קרובה ונעשית לאט־לאט מעין „הלכתא־למשיחא" רחוקה.

בימים ההם, ימי המעבר, נפש כל אדם מישראל בוחלות בישן וכולה היא צפיה רועדת לקראת חרש, לקראת חזיון מאחד ומסדר, לקראת שיטה שלמה, הבוחרת בחיים ובוררת בהם את דרך העם, את מהלכו הלאומי, המנינה עליו בהוה, פותרת את שאלות היום שלו ועוזרת לו גם לבנין עתידו — ובאותם הימים הקרובים־הרחוקים נפלה במחנה קריאה זו של ה„סיים", בתור גולת־הכותרת של שיטת ה„אבטונומיה הלאומית", המפלסת לה בינתים דרך בין המפלגות היהודיות השמאליות, והופעה זו היא ראשית אותה התנועה, שאנו קוראים לה כיום תנועת „הקונגרס היהודי" או ה„פארלאמנט הישראלי".

קריאה זו של ה„סיים", שהיתה — בזמן הראשון לפחות — לא ברורה ביותר גם לממציאיה הראשונים ושמישה בראשיתה, כמו אבן־החכמים של ה„אלכימיה" לפנים, לישר כל ההדורים, לרפא את מכות כל המפלגות ולהיות גם תרים בפני כל פורענות צבורית העתידה לבוא — מצאה לה מהלכים ראשונה ובאה לידי גלויה הראשון בקרב אותם הבודדים מהקבוצה הידועה „התחיה", שעמדו מחוץ לכל המפלגות, מוצאים בהן גם הפכים וגם סמוכים לדעותיהם הם ואינם יכולים להכנס לתוכן — והם סמל לשנות המעבר ההן, הם היותר מסוגלים לרעיון ה„סיים", שיכשירוהו ויכניסוהו לתוך רחוב־היהודים הנבוך והפורש לצדדים.

אבל כל מי שחושב את הקריאה לה„סיים" להופעה פתאומית, לדבר מפתיע, לאור חדש, שהבריק, כעין „הארה ממרום", במחם של תלמידי־חכמים בודדים מתוכחים, שישבו ודנו על שעת המעבר בימי האביב של שנת 1903 במקום־סתר ברוסיה, — אינו אלא טועה. די לנו בבקורת קלה של הופעה זו, הנקראת „התחיה", די לנו אפילו בבירור שטחי של קריאה זו, הנושאת עליה שם ה„סיים", בשביל שנראה, כי מבחינה היסטורית לא היו אלה כלל הראשונים לרעיון זה, לא מגליו ולא ממציאיו, אלא קודמות להם בהתפתחות הרעיון שתי תקופות שלמות, אחת ארוכה, שבה היה הרעיון העממי הזה בבחינת תסיסה סתם ולא מצא עוד את הכשרתו וזמנו אפילו לגלויו הראשון, ושנית קצרה, שבה בא כבר הרעיון הזה, מפני סבות שונות, לידי גלויו הראשון, אך כולו היה עדיין בבחינת פטפוט, דבר־שפתים, ראשית דבורו של ילד, המנסה להוציא את המלים הראשונות מפיו.

התקופה הארוכה, תקופת הנסתר, ההריון, התסיסה, יונקת בלי ספק עוד מאותם הימים הרחוקים, עת שהעם היהודי חי את חייו הפוליטיים, חיי המדינה שלו על אדמת מולדתו. במעמקי נפש העם, שגלה מעל אדמתו, בספר־הזכרונות שנשאר הרוט על לוח לבו, במגילת־היוחסין שלקח עמו בגולה, נשארו מרחפות ועומדות תמונות שלטונו הפוליטי בימי חופשתו הגמורה וצורות ה„סנהדרין" שלו בימי ירידתו הפוליטית ועמידתו ברשות אחרים; ואם אלה נטשטשו במשך שנות הבלהות, הנדודים והצרות המרובות, הנה ימי שלטונו העצמי, הדתי־לאומי, בכל ארצות נודו בימי הבינים, עם הזכויות הרחבות של משטרי הקהלות, גבית החובות והמסים, אספות הועדים, ראשי העדות, הרבנים ו„ועדי ארבע הארצות" בפולניה, ליטה ורוסיה בשנות המאה השמונה־עשרה הזכירו לו את הנשכחות, החזירו לו במקצת את קלסתר־פניו העצמי והשאירו בלבו געגועים עזים לשלטון עצמי, לכנוס ואגוד הכחות, לסמל אחדותו, למחוקק חייו, לקול דבריו ובבואת שאיפותיו, שהפארלאמנט הישראלי הוא לגביהם בבחינת „הכל יכול וכוללם יחד"...

ואם התקופה האחרונה הזאת התולה בערפל היסטורי, ואין אנו יכולים שוב לראות באספקלריה מאירה את גורמיה וסבותיה, המובילים אותנו בדרך ישרה אל השאלה שאנו עוסקים בה עכשיו, הנה התקופה השניה, הקצרה בערך, היא תקופת ההשכלה, הנמשכת מימי בן־מנחם באשכנז ונגמרת עם שנות השמונים של המאה שעברה, עם ירידתם של האידיאלים האזרחיים ברוסיה, היא יותר ברורה, יותר מובנת לכולנו, ודוקא היא הביאה באופנים שונים, ישרים ומעוקפים, לידי גלויה של התסיסה הקודמת, לידי בטוי השאיפה העממית הישנה בראשית שנות המאה שלנו.

תקופה קצרה זו, שראשיתה בריחה מן הגיטו, הריסת השערים המבדילים בין האדם הישראלי ובין העם היושב בארץ, ואחריתה שיבת בנים לגבולם, הקמת היץ מבדיל בצורה לאומית והגנה על יתר הפליטה בתוך החומה ההרוסה בימי הרעש והסער, תקופה זו — אם נדון עליה בלא משוא־פנים — הביאה רב טוב, תחילה בשלילתה ואחר־כך בחיובה, לאותה השיטה הבאה של „אבטונומיה לאומית", שהפארלאמנט הישראלי הוא תוצאתה היותר מזהירה. בשלילה כיצד? — היציאה מן הגיטו גרמה ליציאתו של הצבור הישראלי לאור העולם הפוליטי הרחב, שהיה סגור ומסוגר בפניו מאות בשנים, הביאה לידי הריסת השערים המבדילים בינו ובין עם הארץ, שמה קץ לאותו הקפאון המסורתי, שהיהדות היתה נתונה בו כל ימי הבינים, וההליפות האלה הורו אותו פרק בהלכות החיים, מהותם וטיבם, סדורם וארגונם, והועילו לשנות לאט־לאט פני הגיטו שנוי נמרץ ומועיל. בחיוב כיצד? — לתוך הרחוב היהודי, הישן שנת עניו ומרודיו, שבו אנשים זקופי־קומה, בעלי מרץ ואמביציה, אוהבי חופש ועם, רחוקים מהקפאון המסורתי ומסורים בלב

ונפש להיהדות החיה והפועלת, יהודים גאים, הנכונים להקריב להמוני העם את כשרונותיהם, ידיעותיהם, עתותיהם ושאיפותיהם.

תקופה זו של ההשכלה ברוסיה, שהיא רק היא הכשירה את הלבבות להתנועה הציונית החלונית, שבאה אחריה בשנות השמונים והתשעים, לא נערכה עוד כראוי בתור הגורם הראשון לשאיפת הלאומיות, להשלטון העצמי בגלות, שבאו מתוך יאוש זמני בציוניות ותקוות מוגזמות בארצות הנכר בראשית המאה הנכחית. אבל השפעת התקופה הזאת על הציונית החלונית, על השאיפה הפוליטית להתנחל בארץ־אבות, היא הנחה יסודית לכל חוקרי התקופה הזאת, והשפעת זו האחרונה בכל גווניה וזרמיה על תנועת ה„אבטונומיה הלאומית" ברורה וגלויה כבר לכל: חבת־ציון בכל רפיונה ומעוט כחותיה היתה הדחיפה הראשונה לאחדותו הלאומית, לאיגודם וסדורם של כחותיו המקוריים של העם, השב לתחיה, והציוניות המדינית, שהוציאה את שאלת היהודים מאחורי התנור של בית־המדרש, הכניסה אותה לאויר העולם הפוליטי ויצרה בשביל הגנתו של העם בהוה את הבימה העברית הראשונה ובשביל בנין עתידו את ההסתדרות העולמית שלה, הכשירה כבר את הדור לקבלת פני הרעיון החדש בלבוש האבטונומיה הלאומית, שהיתה באמת חלוף צורה בלבד: ההסתדרות הציונית עוסקת רק בהשגת מטרה אחת — ארץ־ישראל, וההסתדרות הלאומית תעסוק בהשגת כל המטרות וכל השאיפות בכל הארצות, שהיהודים גרים בהן; הקונגרס הציוני הוא בימה לשאיפה אחת — ולוא גם כבירה ביותר — של מפלגה אחת בעם, והקונגרס היהודי יהיה כלי־מבטאו של כל העם, לכל זרמיו, דעותיו ומפלגותיו.

הנה כן הועילו לבטוי ראשון זה ברוסיה, בראשית המאה הנכחית, גם תקופת ההשכלה בהתרחקותה מן המרכז וגם תקופת הציוניות בהתקרבותה למרכז, הנה כן ינקו שיטת „האבטונומיה הלאומית" ו„תורת הפאר־לאמנט הישראלי" מתקופות היסטוריות קודמות להשכלה והציוניות גם יחד, ואותה הקריאה של ה„סיים", שירדה לרחובנו בקולות וברקים ומצאה את הדור, היגע והספקן, מוכן לקבלת תורתה, לא היתה בגדר „מושכל ראשון", אף לא בבחינת „אור זרוע לצדיק," אלא חוליה אחת בהתפתחותו האטית והשתלשלותו ההדרגית של הרעיון, שמצא רק עתה, בראשית שנות המאה הנכחית, את דורו, זמנו ואופן בטויו.

הבנה זו בטיב עברו של הרעיון ובאפיו של זמן גלויו הראשון במזרח ובמערב לא לבד שתועיל לנו לעמוד על הופעתו של הרעיון הפארלאמנטארי באשכנז באותו זמן גופו בצורה אחרת, אלא תברר לנו את המדרגות השונות של הרעיון, שלבש ופשט צורה במשך ימי התפתחותו, את המדות שמדד לאחרים ואת הגבולים שקבע לעצמו — ולפרק מיוחד זה, העוסק בצורות הרעיון השונות בארצות הפזור הישראלי, יהיה מוקדש מאמרי הבא.

חָזוּת קָשָׁה

מאת

שמעון גינצבורג.

II

דְּבַר נָבִיא.

עֵינַי—בָּעֲרָפֶל וְכֻלִּי—כְּמוֹ בָאֵד,
כֹּה הִתְהַלַּכְתִּי אִתְּכֶם דּוֹמֵם וְאֲגַחֵךְ
כָּל הַיּוֹם, וּבְשׁוּבִי לַחֲדָרִי בְּלֵיל־סְתָו—
הִדְלַקְתִּי נֵר, וְלַהַב שְׁאֵרוֹ אָז יְלַחֵךְ;

וְלַהַב־כְּאֵב אָז יַעֲלֶה וְלִהֵךְ אֶת הַלֵּב,
וּכְמוֹ בִּצְבַת מְשַׁלְהֶבֶת נִתַּן לְבִי תוֹכִי;
וּשְׁאֵלָה, כְּקִרְדּוֹם מוּרָם עַל הַדְּבִיר,
הוֹלֶמֶת אוֹתִי: „מִי וּמָה אָנֹכִי?"···

וָאֶעֱלֶה לַמִּשְׁכָּב, וְאִתִּי עָלָה—עָשׁ,
וְשָׁכַבְתִּי בְחֶשְׁכַת לֵיל־הַסְּתָו וְעֵינַי פְּקוּחוֹת,
וְאָזְנַי—לַתּוֹלַעַת: חַיַּי··· חֲלוֹם לֹא־בָא
שֶׁל אֲשֶׁר שָׁלֵם, מְחַכֶּה לִי עַל מֵי־מְנוּחוֹת

בִּסְּרַת־אוֹר בִּדְמוּת שֶׁל יַלְדַּת־גִּיל···—
בִּשְׁחוֹר־הַלֵּיל קוֹל־סוּפָה אָז לְאָזְנַי נִשָּׂא
וִילֵל מֵאַרְצוֹת־הַמִּטְבָּח, עֵבֶר שָׁם
מַלְאַךְ־מָוֶת אָדוֹם אַלְפֵי מִיל בְּטִיסָה···

וּמִמֶּרְחַק־עֵבֶר פִּלְאִי בָּאָה דְמוּת
עֲטוּפָה שְׁחוֹרִים—יִרְמְיָה הַנָּבִיא,
וַתְּהִי כִתְמוּנַת־אֵשׁ בְּמִסְגֶּרֶת עֲבֵי־לַיִל,
וָאֶשְׁמַע דְּבָרוֹ בְּחֶשְׁכַת לַיְלָה זֶה הַסְּתָוִי:

הִנֵּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי אֲנִי הוֹרֵס, וְאֵת
אֲשֶׁר נָטַעְתִּי—וְאַתָּה תְּבַקֵּשׁ לְךָ גְּדֹ ו
וְאוֹרִיד רֹאשׁ מְבִישׁ—וְסַעַר קָם בְּיִלֵּל
וַיִּשָּׂאֵנִי כְּשֵׂאת הָאֲבָקָה עִם הַקּוֹלוֹת···

ניו־יורק, סתיו, 1914.

אוֹרְחֵי לַיְלָה

מאת

י. ד. ברקוביץ.

א.

חבורת יהודים נבהלים, רצים מתוך אימת־מות בחשכת הקרה, נדחפו ויבאו בדרך מרוצתם לרחובות ריקים ושוממים, הרחק מאחרי העיר, במקום שהבתים בודדים ותריסי החלונות מוגפים, במקום שנמשכים והולכים שדות וגנים חשופים עם איגנות ערערים [illegible]. וקול נביחת כלבים זועמים, קול כלבי נכרים, עונה ביעף מאחורי השערים והגדרות לכל שעטת רגל.

אנשים, נשים וטף, עיפי מרוצתם [illegible] ושאפו רוח, עומדים צפופים, מביטים בחשכה זה אל זה, מחרישים ושוממים, ומראה כולם כמראה שיות נפחדות, שנדחו לפרצה אחת. אבות ואמהות גחנו אל בניהם הקטנים שאחזו בידיהם, חבקום ואמצום אל ביכיהם הכושלות ברתת וחלחלה, ומעיניהם נשקף יאוש אלם: אל מי יפנו עתה ולאן ילכו?

ממעל לשחורית החשכה שמים [illegible], שמים אטומים באין כוכבים, ומתחת השלך הס מסביב: עלטה ודממה ועזובה נוראה. ורק מאחריהם, ממרחק העיר, שסגר עליה הלילה, [illegible] יציאות משונות, נבלעים אלו באלו, ומכל פנת־גג ומתחת כל גדר דחויה הציצו וארבו צללים שחורים. איש כי כעבע והוציא הגה מגרונו — וסמר בשר העדה כולה: מי הוא זה ואי־זה הוא?...

ונמצא אז בקרב העדה הנדחת אברך אחד צעיר, והוא עוטה אדרת חמה חדשה, וצוארון־שועלים זקוף לו לצוארו, ומשקפים כחולים רכובים לו לאפו, ופני האברך לבנים כפני מת ושניו זו לזו נוקשות — ונתן אלהים מחשבה טובה בלבו:

— שמעוני, יהודים, איעצכם ושמעו לי! אין לנו מקום־מקלט טוב מן ההקדש. נקומה ונלכה כולנו אל ההקדש!

וכאשר הרגיש האברך בעד הצוארון הזקוף בעינים החרדות והשואלות, התלויות אליו מכל העברים, תקפה עליו דעתו יותר. עמד ותפס מתוך החבורה בשני נערים קטנים, ילדי זרים שניהם, החזיק בידיהם בכל תוקף וקרא ואמר להם בקול נמרץ ובטוח:

— לכו, ילדים, ונלכה אל ההקדש!

מיד פנתה העדה כולה והלכה אחריו באין אומר ודברים. הלכו אנשים — יהודים זקנים וכפופים, שזרקה שיבה בזקנם ופאותיהם. הלכו נשים [illegible] נשים מיניקות וילדיהן, עוטיות ואבלות, מעוטפות מטפחות וסודרים, שקול בכין פרכס בגרונן. הלכו ילדים — ילדי יהודים למודי־צער, עם פנים חורים ונבהלים ועם עינים שחורות ותוהות... והוא עצמו, האברך אמיץ־הלב בעל המשקפים הכחולים, הלך בראש, כמפקד ומצביא לכל המחנה, וזוקף צוארונו וצועד ברגל ישרה, בוטח ושורק [illegible] אל כל פרצה שתבוא [illegible] את שני הילדים הזרים — וכל בדי־עורו רועדים בשעת מעשה וכל שניו זו לזו נוקשות. כי היה האברך הזה איש צעיר, אשר חננו אלהים לב רגש ונפש עדינה ושאר־רוח [illegible] בראש המחנה ובהרגישו מאחריו את העדה המחרישה [illegible] יהודים [illegible] וכפופים, שזרקה שיבה בזקנם ופאותיהם, — נתעטפה נפשו עליו ותבו בכה בקרבו: הנה בו בחר אלהי ישראל להיות ראש ומנהיג לעדתו, מורה־דרך לעמו, עם אומלל ואבד, התועה בחשכת הלילה האיום...

ובפגעו פגיעת [illegible] באמצע הדרך, עלו דמעות בעיני האברך [illegible].

ב.

כשהגיעו בני החבורה עד בית ההקדש, מצאו את דלתות השער סגורות על מסגר ואת תריסי החלונות מוגפים. בפנים החצר שלטה דומית־מות. כל הבנין הגדול, האפל והרעוע, נראה כעזוב ושומם, כאילו מת כל החי בקרבו, ורק העצים [illegible] מאחרי הגדר הגבוהה, [illegible] על יתמותם. דממת־השממון [illegible] עוד יותר, והילדים כבשו ראשיהם בברכי אבותיהם [illegible]. הרעיון משונה עבר מרב אחד אל משנהו: מי יודע, אולי בעצם [illegible] ממטותיהם וקמו ונסו כולם [illegible] לתוך [illegible], אל כל ארבע רוחות העולם?...

— פתחו!

קולות בודדים רעדו בחשכה, אך איש לא נענה להם מבפנים. אז נמלך המנהיג הצעיר, הוא האברך בעל המשקפים [illegible] בלבו לעשות דבר: [illegible] את נפשו [illegible] ברעד אברים על הגדר הגבוהה, קפץ בזהירות לתוך החצר ועמד שם לדפוק בחשאי על [illegible]. פלח את הדממה שאון חריקת דלתים באחת הפנות הרחוקות, נשמע קול נחנק של ילד בוכה, קולות נבהלים ונסערים התלחשו רגע, ואחר־כך — קול צעדים מהירים נעלמים במרחק החצר. עוד רגעים אחדים — ונראתה [illegible] בשכבת החצר [illegible] וכבדות נגררות בקרקע. זה היה [illegible], שהתנהל בעצלתים, כמרתיע והולך [illegible] אל האברך הצעיר, [illegible] בדרך מאיים:

- א טי כטאַ טאקאַי? (מי אתה פה?)

המנהיג הצעיר ועלוב־הנפש חרד תחתיו ונע כולו, כנוע עלה מפני רוח, ומפני שהיה נבוך ומבולבל מאד, התחיל מרמז בידיו רמיזה אלמת לעבר היהודים הנבהלים, המתרפקים על דלתות השער, כאָדם המרמז ואומר: „הם הם, אשר שלחוני“... השוער גבה־הקומה הרפה ממנו ועמד עמידת שאנן ובוטח להתבונן מרחוק אל היהודים, הנרתעים לאחוריהם אחד אחד, ואָז פנה ללכת לקראתם, מירתיע ומיתנהל בכבדות ומגרר אנפיאותיו בקרקע. מתוך החשכה אי־אפשר היה לבחון ולהכיר בפניו של זה, אם שוחקות הן או זועמות.

— אַ שטאָ, זשידקי, נאַשי יעשטשע ביוט? (מה, יהודים, אנשינו מכים עדיין?)

אָז נמצא בקרב המחנה איש יהודי אחד, אשר ידע לפנים את השוער והכיר בטבעו, שאינו רע־הלב ביותר, ופנה אליו מאחורי הגדר ודבר אליו תחנונים:

— בי, פרוקופ, איש טוב, שמעני וישמע אליך אלהים. הלא זכור תזכור עוד את דבר התרנגול, אשר קניתי מידך בשעתו לחג הפסח — הוא התרנגול האָדום, אשר נתתי לך במחירו שלשה זהובים וחצי, אם לא יטעני זכרוני... מעשה שהיה לפני שלש שנים... תרנגול שמן היה, רך וטוב... ניכרים דרכי איש ישר... ובכן, אני האיש הנצב בזה — אני הוא אותו הקונה... קרב אלי והתבונן — אולי תכירני... שמך פרוקופ או וואסיל, אם לא יטעני זכרוני?... אם־כן, וואסיליא רחימאי, איש טוב ויקר, עשה־נא חסד עמנו, הלא אנשים כנים אנחנו, יהודים ישרים, וכל עול לא נמצא בכפנו... הגידה־נא ואל תכחד ממנו: מי נמצא עתה בבית־החולים? היש פה יהודים אם אָין? ראה עמידתנו, איש טוב ויקר: הרי אָנו עומדים פה לפניך עם עוללינו וטפנו...

לאחר ששמע השוער דברי שלום ואמת וזכרונות העבר הנשכחים, הרך את לבו. עמד להתגרד במפרקתו, מתגרד ומדבר מתוך נהימה, שחציה רוגז וחציה פיוס:

— אם יש פה יהודים? בודאי יש! הכל פה יהודים, אין משלנו אַף אחד. החולים — יהודים, המשגיח — יהודי, הדוקטור — יהודי, אשתו — גם היא... כולם מאחיכם, הנצר היהודאי... מוגי־לב, תפח רוח אמם!... נזעקו ובאו כולם... מתרוצצים אָנה ואָנה ואינם מניחים לישון... זה בכה וזה בכה... הנה נבהל הרופא ומהר להחבא במרתף עם כל בני החבורה. שמא תאמר: מפני מי נבהל פה? מפני פרעושים שחורים, מפני יהודאים, תפח רוח אמם!...

— יהודים, השומעים אתם? — נתלהב אותו היהודי בעל התרנגול האָדום, וקולו רעד מתוך עליצות. — השומעים אתם, יהודים, את דבורי הערל הזה? גם מרדכי הרופא בכאן! הוא ובני־ביתו! כבר ירד, הוא אומר, להחבא במרתף!... הבה נכנס — למה נעמוד פה?...

מיד היתה תנועה רבה. הכל נדחקו יחד, הודפים ודוחפים איש את רעהו, מטפסים ועולים בגדר וקופצים בזה אחר זה לתוך החצר. איש לא אָבה עוד שמוע אל השוער, שעמד וטען, כי הזקה עליו מצות הדוקטור, לבל יניח לאיש להכנס הלילה אל הבית פנימה. עזי־הנפש ההיהו בשתי ידים מעל פניהם, ורכי־הלבב השתדלו לפייסו בדברים ודברו אליו תחנונים מעל הגדר:

— בי, וואסיליא, שוטה שכמותך, אם אתה לוא שמענו!... הן לא נעשה פה כל רעה... חייך וחיי ראשך!... הן אנחנו יהודים אנחנו... אין אָנו רוצחי־נפש הלילה. כל חפצנו אינו אלא להחבא במעט־קט, כדי רגעים אחדים, עד אשר תעבור המהומה... לוא יהא הדבר בעיניך, כאילו חולים גם אנחנו ובאנו להרפא...

— להודיעכם, שהאצטומכה שלי אָמנם איננה בקו הבריאות... אצטומכה לקויה, לא עליכם...— התנצל יהודי אחד מלמד, כשהוא נתלה בגדר ומגשש בשתי רגליו בקרקע החצר, פוזל עין אחת לצד השוער הנזעם ומביט עליו הבטה של בקשת רחמים.

בפרוזדור הבית מצאו את אשת הדוקטור — מטרונית זקופת־קומה, פניה לבנים כסיד ושערותיה פרועות. האשה ספקה כפיה ומהרה בקול יליל נורא אל בעלה, שעמד אותה־שעה בקרן־זוית, כולו ישחוח ומדוכא, וחבק בזרועותיו את בנו, גימנאזיסט קטן בעל עינים שחורות ונבהלות. ואולם תיכף נתברר להם, כי טעות היתה בידם: הראשון נכנס האברך הצעיר בעל המשקפים הכחולים, אחריו נראתה בפתח אשה יהודית ותינוק מחותל על זרועותיה, ואחריה — שאר בני החבורה. אז נרגעה אשת הדוקטור קצת, הרעימה פניה ופנתה אל היהודים הבאים בנזיפה:

— אַה, אתם הם הבאים? ראו־נא מעשי יהודים והליכותיהם! איך זה מלאכם לבכם להתדפק באישון לילה על תריסי בית־החולים ולהפיל אימת־מות על בני־אָדם? אָכן זה יהודי וכך דרכו תמיד!...

אַך בראותה לפניה את מחנה היהודים הנבהלים, כשהם מסתופפים בפתח כפנים אשמים ועלובים והדבר אין בפיהם, הרכה האשה את קולה ואָמרה:

— אם כן איפוא, למה תעמדו בפתח? הכנסו ובואו. הגידו־נא, מה נשמע בעיר?

— אוי ואבוי, מאדאם, מה יש לשמוע בעיר? מה רצונך, מאדאם, ותשמעי? הלואי לא תשמעי את אשר שמענו אנחנו!... בעיר מכים ביהודים!...

(סוף יבוא).

„מורים"*

(רשימות של בקורת)

מאת

ראובן בריינין.

א.

מאד הייתי חפץ לחלוק מחמאה להמספר, להגיד את שבחו בפניו. וראוי הוא אפאטושו, כי המבקר יראה לו פנים מסבירות, כי יהללהו מעט. יש גם בשביל מה. כמה מעלות טובות למספרנו זה. כונתי להלל בודאי שהיתה רצויה, והתהלה, אולי, לא היתה מזקת לו. אולם — הנני מודה ומתודה — אין אני יכול, אין אני רשאי לעשות כזאת. מצפוני הספרותי, חובתי בתור מבקר אינם מניחים.

הכשרון החלש הוא בבחינת „נקבות" והוא צמא תמיד לתהלות, גומאן, סופגן ואינו משבר את צמאונו לעולם. כשרון רפה, או מדומה, נעלב חיש־קל מכל דבר־אמת, מכל תביעה צודקת. כשרון חולני, חסר כח וליח, יש בו מסגולותיו של אותו הפרח הנקרא בשם „אל־תגע־בי". נוח הוא להכמש מכל נגיעה, כאותה שושנת־ההר. ירא וחרד הוא גם מפני צל הבקורת.

אולם י. אפאטושו הוא בעל כשרון בריא (ובזה הנני חולק לו את המחמאה היותר הגונה ומשלם לו את המס הראוי), שיש בו ממדת הגברות. בכשרון כזה יש לטפל גם בלי נעלי־יד של משי.

יש לו לאפאטושו המספר עין רואה ואוזן שומעת, יש לו יד קלה והרוצה למשוך קוים איפיים, הדומים מן המציאות הממשית. אין הוא חסר גם את חוש המדה והקצב. ניכר ריח אין היא משעמם בציוריו וספוריו. אך כל אלה המעלות והיתרונות האמורים, שיש גם להכחישן עליהם, אינם מצטרפים, אינם מתמזגים לכשרון גדול אחד, לכשרון של מספר אמן ויוצר. חסר לו, להמספר הנז', אותו חום היצירה ואותו קסם הדמיון, הדרושים לאמן כזה. אין אפאטושו עומד במרכז החיים שהוא מתאר, או במרכזם של הענינים אשר הוא מספר עליהם. מתלבט הוא בהיקפם.

היחס של האמן היוצר, של המספר המשורר, אל החומר של יצירתו הוא כיחס האילן אל הפירות או אל העלים, שהם צומחים מתוכו, מתוך שרשי שרשיו. לאפא־טושו אין יחס פנימי, יחס נפשי אל החומר, שהוא מטפל בו בספוריו או ציוריו. היחס של אפאטושו אל החומר שבספוריו הוא היחס של בעל־הבית אל הרהיטים והכלים שבחדריו, רהיטים וכלים שנקנו במקרה במקומות שונים ומסוגים שונים, מהם ישנים ומהם חדשים ומגוהצים.

ברומאן „המורים" הראה אפאטושו את יכלתו וגם את אי־יכלתו. יכלתו לתאר רגעים בודדים ומאורעות עוברים ידועים. אי־יכלתו לקשר את הרגעים ואת המאורעות ההולפים לספור שלם ומאוחד, שפרקיו משולבים זה בזה ומחייבים זה את זה. הוא מוסר גפרורים זה אחרי זה, אבל אין אשם נעשית שלהבת. יכלתו לתאר את הצד החיצוני שבחיים, קליפתם פני האנשים ושטחיותם של הדברים. אמן הוא לפעמים למסור בציור מצומצם ובקמוץ של מלים את הרושם של הבטוי הראשון והחטופה. יכולתי לסמן צורות ומצבים ידועים על־ידי דוגמות מצוינות לציוריו בטויי מקורי. אולם חסר יכולת הוא לחדור לתוך הנפש, אל רקמת־ההויה הדקה ואל המסתורין שבחיים. כמדומה לי שהרבים מן האנשים, שהוא מתאר או מספר עליהם, אין נפש כלל. לא רק לב אין להם, כי־אם גם מח, ולו גם טפה אחת, אין להם בקדקדם. בכלל יש נטיה מיוחדה לאפאטושו המספר לתאר את האדם דוקא מחציו ולמטה ולא מחציו ולמעלה. כמו בבינה מיוחדה הוא בוחר בציוריו ובספוריו על־פי רוב את המפיבים השוהים והגרועים, ובדבר מיוחדה הוא מתאר את ה„עולם התחתון", את הפגיות של החיים. כמובן, שלא היתה כונתי בזה למצות את עומק הבקורת ולמתוח משפט קשה על אפאטושו בתור מספר וצייר בכלל. ברצוני היה רק להעיר על קו אופי בתכונתו הספרותית.

החסרון העיקרי של „המורים" הוא, שיש בו מדות וגם פרקים שלמים שאין להם שייכות ישרה אל גוף הרומאן, אל עצם הספור. הרומאן האמור עושה רושם של מחרוזת מאורעות קטנים ותאורים בודדים. ביצירה אמנותית או פיוטית, שהיא תכלית בפני עצמה, הנה כל פרט נמשך אל הכלל, דבר שיאה בה אל העלילה הכללית, וכל קו, כמו כל נקודה, משלימים בה את הצורה העיקרית. אין אתה יכול להתיק גיד די אברים אברים, דמויות דמויות, שכל אחד מהם יכול לחיות בפני עצמו. אבל יכול אתה למחוק מקומות ידועים וגם פרקים שלמים מ„המורים" — ולא רק שלא תקלקל את כל הספור, כי־אם עוד ירוח מזה לטובתו ולשלימותו. בין הפרקים והמדות, שראויים לדלג אותם מתוך הספור, יש למצוא, ישנם גם יפים ומוצלחים כשהם לעצמם, אבל שלא במקומם הנכון הם נמצאים.

וגקטיר הזקן היה אומר: כל דבר במקומו הנכון הוא טוב ויפה. למשל: שערות ארוכות ודקות כמשי על ראש עלמה יפה לוית־חן הן לה. אותן השערות עצמן בקערת מרק פוגמות את טעמו.

מי הם המורים העברים בניו־יורק, כפי שהם מתוארים בהרומאן של אפאטושו? רק שברי־אדם, רק צללי־אדם ולא נפשות חיות. מתנועעים הם אמנם כאנשים חיים, אבל רק כאנשים חיים על הסד הלבן של התמונע. ואלה הם המורים העברים:

פרידקין המנהל של הת"ת „מחזיקי תורה", הנפש הראשית של הרומאן, הוא אדם סמרטוטי, סמרטוט שבסמרטוטים, שיטה ומנוול, — מכפר א. רבינוביץ —

---

* מורים, רומאן, מאת י. אפאטושו, תרגום מ. ליפסון, הוצאת „העברי", ניו־יורק, תרע"ט.

סמרטוט מספר ב. זיסקינד (שהיה אחרי כן למומר ולמסית, יען „כי היתה עליו רוח אחרת") — מספר ג. שווארץ (שהיה לרוכל בחוץ, העומד וקורא: „יהודים, פולים! קטניות רותחות! קנו, יהודים! כוס בסנט!" ושיחד עם זה הוא כותב שירים) — סמרטוט מספר ד. קרויזה — „חתיכת בצק" בצורת אדם, החולם כל ימיו על הוצאת שבועון עברי. וכן הם שאר המורים העברים בהרומאן הנזכר.

בשויון־נפש ובקרירות־רוח, אם לפעמים גם ביד חרוצה, תאר אפאטושו את המורים העברים בניו־יורק, ולא מצא ביניהם אף איש סימפאטי אחד, איש שיש לו לב ומח ואינו בטוח שבבטלנים, ורובם עלולים על־פי מהותם לעשות כל דבר שטות וגם נבלה. כולם הם נפשות קטנות ומגוחכות, ודומים הם יותר לקאריקאטורות של בני־אדם מאשר לבני־אדם ממש. חבה יתירה יודיע המספר להמורה גרין, שהיה גם משורר בשפה היהודית. את המורה הזה חפץ, כנראה, המספר להבדיל לטובה מכל יתר המורים. אולם גם גרין זה הוא אדם חלש, שבור ורצוץ. וגם הוא אינו אלא סמרטוט, ולו גם של משי.

אם נשפוט על־פי „המורים" את המשכילים, הסופרים והמשוררים של השכונה המזרחית בניו־יורק, אז כמעט כולם, מלבד אחד ושמו ניטין, הם פחותי־ערך, בעלי מומים רוחניים, פטפטנים ובטלנים, בלי ניצוץ של הכרת ערך האדם ובלי כל שאיפה, שיש בה רוממות הנפש.

ומה הן בנות ישראל שברומאן זה? אין אף אחת ביניהן, שיש בה ממעלותיה של בת ישראל אמתית, שיש לה נפש מרגשת, שמצטיינת היא באיזו מדה טובה, באיזה מיתרונות הרוח. אין אף אחת מהן יודעת להתנהג בנמוס כל־שהוא. ריקות הן מחיים פנימיים. אין אף טפוס אחד ביניהן, שיהא לוקח את הלב או מושך את העין באחת הסגולות, או לו גם בקו אחד שבתכונתו. רובן קלות־דעת ואין להן כבוד־נשים אף במשהו. שושנה, העלמה הארץ־ישראלית, באה לבקר בפעם הראשונה את פרידקין המכוער והשוטה, שנוסף לזה הוא גם איש רע וצר־עין, והיא כבר יושבת על ברכיו, ובבקורה השני כבר היא נמסרת לו. בעלת דירתו, אשת פועל יהודי ואם לילד, גם היא נמסרת לאדם מכוער וטפש זה. מרת בליאש, אשה כבת ארבעים, עוזרת בחברת „הגנת נשים", היא מופקרת ומציקה להמורה גרין באיומיה ובמכתבי־אהבתה. היא „מתחננת לפניו, שיבוא אליה היום ומאיימת באבוד עצמה לדעת". מרת שפיר, אשתו של סוחר עשיר, מזמינה את המורה גרין, המלמד את בנה דרשה לה„בר־מצוה" שלו, לסעודת ערב. כשיצא בעלה מביתו לרגלי עסקיו, הנה היא נמסרת בחדר מטתה להמורה, שבפעם הראשונה היא מדברת אתו. למחרת הערב היא שולחת מכתב לגרין, כי בקוריו בביתה הם מיותרים, ובתוך המכתב — שטר־המחאה על עשרים וחמשה דולאר, שכר „אהבתו" או טרחתו. העלמה בסי שולין, בתו של נשיא תלמוד־התורה, בת שנולדה באמריקה, גם היא קלת־דעת, עגבנית וחסרת־לב. וכל הנשים העבריות האלה בוגדות בבעליהן ונמסרות לזרים בלי שום התנגדות, נמסרות בלי מלחמה פנימית, בלי אהבה וגם בלי תאוה. ובאופן פשוט, מגונה ומכוער הן נמסרות.

פסימיסט הוא אפאטושו. אחרי קריאה בציוריו וספוריו הנך מתעצב אל לבך ואומר: מה מכוערים החיים בכלל, מה שפלה המציאות וכמה עניים ודלים, עכורים ואפלים חיינו אנו. אין גם קו אור אחד, אין אף תמונה אידיאלית אחת, וכמה צרים ומוגבלים האפקים של הייתנו!

ופסימיות זו באה לאפאטושו לא מתוך הסתכלות עמוקה בחיים, כפסימיותו, למשל, של גיואי די מופאסאן, כי־אם מפני שבחר לו חומר עכור או גם לציוריו וספוריו. האמן היוצר והמשורר מוצאים גם בחומר־האנשים היותר עכור והיותר גם שביבי נשמת־שדי, אצילות ידועה וקוים מאירים. זכרו־נא את „היחפים" של מאכסים גורקי.

„המורים" הוא רומאן בלי אהבה, בלי תאוה ובלי מישהו כחות־החיים העליונים.

מָרְדְּכַי זְאֵב פֵייֶערְבֶּרְג

(למלאות עשרים שנה למותו).

מאת

א. אובסי.

שתי מדות ביחוס הקוראים הותיקים אל הסופר. מדה ראשונה: הקורא רואה לפניו רק את היצירה ולא את היוצר. הוא מתענין בפרי־רוחו של הסופר, משתדל לרדת לסוף דעתו ולמצות את תוך־תוכה של היצירה על כל סעיפיה וחלקיה, אולם דבר אין לו אל אישיותו של הסופר. תכנה של היצירה ומדת השפעתה על הקורא (השפעה פיוטית, אסתיטית או מוסרית) קובעים אמנם יחוס ידוע של הקורא אל הסופר. היחוס יוכל להיות ממינים שונים: יחוס של כבוד והערצה, יחוס של אהבה וחבה או גם יחוס של פחד סתום מפני „ידו הקשה" של הסופר, האוחזת את הקורא „בציצית ראשו" ומכרחת אותו לספוג ולקלוט רעיונות „מתמיהים" ו„מבהילים", המהוללים מהפכה גמורה במהלך רעיונותיו והעוקרים נטיעות ישנות, שהכו שרשים עמוקים בנפשו, ולפעמים גם יחוס של התנגדות גמורה ומוחלטת — הכל לפי התוכן ולפי מדרגת השכלתו והכשרתו של הקורא. אולם בכל אלא הקורא חי ונזון רק מפי ה„אותיות", ודבר אין לו אל בעל האותיות. הוא אינו תוהה ומתחקה אחרי פרצופו וקלסתר־דמותו של הסופר. איננו נותן דמות יצירה למחבר ואיננו נותן לבו לצייר את שרטוטי־פניו הרוחניים והמוסריים. מדה שנית: הקורא מחפש את דמותו של הסופר. הוא מבקש אותה בתוך השיטין ובין השיטין. רעיונו הולך ורוקם לו על יסוד תוכן היצירה ועל יסוד רמזים ו„תגין" שונים את אישיותו של הסופר לפרטיה ולפרטי־פרטיה, והוא מדביק ומצמיד את התמונה הדמיונית של היוצר אל עצם היצירה, עד שהם נעשים

בחינת „אחד". שבשיא איפן אינם מתרדים ואינם מתפרדים. והיא נפשו כזו מאת יקירא את הכיפה היא נחלת המעטים והנבחרים שבין היוצרים. ואשרי הכיפה שזכה לכך.

אחד הסופרים המאושרים האלה, שהרת את עצמותו בכתב עמוק וקיים בלבות הקוראים, הוא מרדכי־זאב פייערברג.

כשאנחנו הוגים את השם פייערברג, מיד יעלה בדמיוננו קלסתר־פניו הענוגים והרכים של „הפני בעל דמיון." איזה ערפל מיסטי דק, איזו אדים חורורים־שקופים עוטפים תמונה זו; אולם מתוך הצי־אופל זה, מתוך הצללים הקלילים, תבהיק לפנינו בכל יפעתה נשמתו של משורר הדמדומים, שיכול היה לאמר על עצמו ביחד עם גבורו של דוסטוייבסקי: „ה א ל ה י ם ע נ ה א ו ת י כ ל י מ י" — כלומר: השאלה על־דבר האמונה ותכנה לא נתנה לו מנוחה כל ימי חייו, — זו הנשמה הרכה, שנארגה מקרני אור הירח, מחוטי־מישי דקים מן הרקים, שמיטעפת את כל חזיונות החיים בצעיף של מלמלה רכה ושמסתכלת בכל דרך משקפים אידיאליים־מיסטיים.

מיעטה הירושה הרוחנית, שהניח לנו פייערברג במשך ימי חייו הקצרים (הוא חי רק עשרים וארבע שנים), ולא עוד, אלא שאם נביאה בכור־הבחינה של הבקורת האמנותית וננתח אותה באיזמל הספרותי, לא נוכל להעמיד את בעליה ב„כותל־הכיזרח" גם בספרותנו, שמספר היצירות הפיוטיות האמתיות איננו גדול בה ביותר. כי הלא האמת ניתנה להאמר: „גולת־הכותרת" של יצירתו הפיוטית הוא הספר „לאן", וכשאנחנו מיקרים אותו מנקודת־השקפה אמנותית טהורה, נמצא בו הרבה פגימות וליקויים, המקטינים את ערכו וממעטים את דמותו. זאת ועוד אחרת. הרעיון המרכזי שבו: ההשתערות על אידיאלי העבר, המלחמה בישן והריסת הגיטו הרוחני, מצא בטוי נמרץ ועז בדברי שורה שלמה של סופרים גם מבני דורו וגם מבני הדור שקדמוהו. אף־על־פי־כן איזה קסם טמיר חופף על פני יצירותיו של פייערברג, איזו נימה מקורית זעה ורועדת בכל פרי עטו ואיזה צבע מיוחד, „פייערברגי", צובע את קומץ העלים שהניח לנו, והם הם שקבעו מקום מיוחד לפייערברג במדור הספרותי והועילו לחבב את יצירותיו בחבה יתירה על קהל הקוראים.

מה הוא סוד הקסם הזה ובמה מתבארת השפעתו המיוחדת של הסופר פייערברג?

כמדומני, שאת הפתרון להתרת שאלה זו עלינו לחפש לא בסבכים הרעיונות, שהוא מביע, אף לא במסקנות החיוביות, שאפשר להסיק מתוך דבריו (לאמתו של דבר, הרי אלה כאילו אינן), כי־אם ב צ ו ר ת הרצאתו, וביחוד ב„סימן־השאלה" הגדול, שעלה בידו להציגו לפנינו לכל מלוא־שעורו. וזה יתברר לנו, כשנעמוד על ההבדל שבינו ובין יתר הסופרים, שטפלו בשאלת הדת והחיים. במעט כל הסופרים ה„משכילים", ביחוד אותם שמשנית השבעים, הופיעו לפני הקהל בתורה ערוכה ומסוימה לכל פרטיה ופרטי־פרטיה. תורה זו דבירה יסוד שלילי ויסוד חיובי; מצד אחד לפתו הסופרים בכל עוז את עמודי התוך של הגיטו הרוחני, הישתערו על אמונות־ההויה והדעות הנפסדות של „מורדי האור" ו„העטלפים" והראו על הנלעגות והאפסות של חיים קפואים ומאובנים, ומצד שני השתדלו להביא בקרב הגיטו את השאיפה לחיים אנושיים, להרגשה אנושית, לחיים שרב מתמלאים מחוקיהם ושאינם צריכים למצוא את זכות קיומם בסבכי־הבאי, בחריפות־שוא ובערפלי הדמיון ותעתועיו. כשאנחנו בודקים את דבריהם של סופרי ההשכלה לאורה של הבקורת, אנו מוצאים, כי בה במדה ש י פ ה כחם בצד השלילי, באותה מדה ה ו ר ע כחם בצד החיובי. ואמנם דבריהם נמרצים, עזים ומלאים אמת־ודיים ואמתיים המציאות בשעה שהם מכוונים מדי־דברם לעומת הימים וסינים הרוחניות, בשעה שהם באים לזעזע את הבצה הירוקה של חיי הגיטו, בשעה שהם הורסים את קורי־העכביש שארגו [illegible] בעטים של פרנסיות, גזירות ושמדות ובשעה שהם מפילים את טיח התפל, שנטוח ונתגבב בשדרות הדורות של בדידות, נזירות מן החיים, שעבודים ועבדות.

עוד היום אי־אפשר לקרוא בלא רטט חזק את השורות הבאות של המשורר גורדון, המציירות בבהירות מעורר־עינים את חיי הגיטו:

כמה מאות שנים מיום אשר
בינינו בתוך־ [illegible]
[illegible] אבי
[illegible] מים בבבל [illegible]
[illegible]
[illegible] בנדרים [illegible]
להיות מ ת בארץ, ח י בשמים
[illegible] בחומות

איכם מבין שנכנסו הסופרים אל תחומו של החיוב. מכיון שהתחילו להרצות לנו את עיקרי המעשים והתורות, שצריכים, לפי דעתם, לפתוח לנו את שערי החיים האמתיים, לעשותנו בני־אדם מן הישוב ולהטעימנו מטעם „העולם הזה", — מיד פקעה גדולתם, פנה זיום ופנה הודם. כי, למה נכחד, מה היתה תמציתה של משאת־נפש המשכילים מימי מאפו ועד גורדון, שמרדו בתוכן החיים המקובלים ובעטו בצורות החיים, שההדרת העתיקות היפפת עליהם? מה היתה דמותו של ה„אדם השלם", כפי שנצטיירה במחם של עושי המהפכה ומשדדי־המערכות? אם נסיר את הלבושים ו„המחיצות", שבהם הלבישו את עיקר־רעיונם, יצא לנו, כי ה„אדם המופתי", שצריך היה לשמש מרכז החיים, מעין „בית ראש ירדו". איננו נחן כלל באותן המעלות, שיש בהן כדי להלהיב את הדמיון ולהאביר את הרוח, אלא הוא אדם, שבגל לעצמו במדה ידועה את התרבות האירופאית החיצונית, יודע „לדבר צחות" בשפת המדינה, בקי ורגיל בנמוסי החברה, קשור בקשר אמיץ אל החיים המעשיים וביוצא באלו.

פייערברג מרגיש, כי ה„סממנים" האלה, סממנים עשויים על־פי רצפט ידוע: קצת ידיעה בלשון המדינה, גיהוץ חיצוני ודומיהם, אינם יכולים להעלות ארוכה לנשמה שנתרוקנה מתכנה, כי אי־אפשר למלא את מקומו של ה„עולם הישן", — שלמרות כל מגרעותיו ולקוייו היה גוש אחד מחובר בכל חלקיו, מסובל בשפע של קנינים רוחניים ויראה תמידית וקסמים מיוחדים, כמיני „פרפראות" שאולות, שהמשכילים הושיטו לנו בקנה. הוא השיג בכל נימי נשמתו את המאור שביהדות התמימה, את השירה והפיוט שבאמונה הישראלית ואת יפים ועוזם של הרגש והדמיון, המפכים בעולם הישן, ומכאן המקור להתאבקות האיומה, המתחוללת בלב גבורו הראשי נחמן, בין החדש והישן, ומכאן הקרע הנפשי, הקורע אותו בכף־הקלע של מצוקות ויסורים נוראים.

פייערברג יודע אָמנם את הטראגידיה הנוראה של העם, ש„היצר הרע" פסק ממנו ושהוא מסתובב בעוגה דמיונית צרה, החוצצת בינו ובין דרך החיים:

„פה, בתוך הרחוב, פה, בתוך גל הנמלים, לא תזרח השמש, לא יהל הירח ולא ינוצצו הכוכבים, לא יפרח הטבע ולא יחיו החיים. פה, בתוך גל הנמלים, מלחמה מרה ואיומה... פה נלחמים החיים עם החיים בעד החיים... פה דואגים איך לבלות מהרה את הדבר הנקרא חיים... העינים והלב, אלה סגולות החיים והוד תפארתם, הנם מיותרים פה לגמרי ו„סרסורי דעבירא" („תל אָביב").

הוא יודע גם עד כמה לקויים ופגומים החיים הרוחניים; הוא יודע, כי יובלות ותקופות של גלות העם וגלות השכינה המיתו בו לאט־לאט את כח היצירה וחנקו את המחשבה החפשית.

„כל הספרים העבים והגדולים, הממיאים את חללו של בית־המדרש, הנם עבודת עבד, שגזר עליו אדוניו לעדור תחת הגפן, לעדור, לעדור ולשוב ולעדור... בן המלך המקולל נסגר בין החרבות ומשדד את ד' אמותיו" („האָן").

אולם העובדות האלה אינן מסיחות את לבו מן הצד השני של המטבע: מיפיו העתיק של העולם הישן, העולם המלא קדושה ואצילות, ששמש מעין לא־אכזב של שפע רוחני למאות דורות.

„ואני אומלל הנני, צר לי מקומי פה, הנשימה פה קשה, והצללים רבים מאד... החיים הולכים לאט, הדם נוזל בעצלתים והנשמה מרחפת אך בין קברים ישנים וצללי תוהו, ולצאת לא אוכל, אי־אפשר לי לצאת... אינני יכול לעזוב את אהובי הצללים" („הצללים").

פייערברג, בנגוד לסופרי תקופת ההשכלה, שבאו בכח ה„ברי" וה„ודאי" והושיטו לנו תורה פסוקה וגמורה, חדר לכל עמקו של ה„שמא". הוא תוהה ומפקפק, מטה פנים לכאן ולכאן ומצדד בזכותם של שני ה„עולמות". זאת ועוד אחרת: הוא איננו קורא אותנו אל העולם ההדיוט בשם החיים הפשוטים, בשם המציאות הממשית ותביעותיהם ומאוייהם, כי־אם בשם שאיפות מסתוריות־רוחניות, בשם אפקים נעלמים, המתראים לפניו בכל יפעתם, ובשם מגמות רכות וענוגות, שיסודן בעולם האצילות וההפשטה. הדברים שפייערברג שם בפי אָביו של נחמן על־דבר המשיח המקווה מתאימים היטב אל הלך־רוחו הוא ורקמת מחשבותיו על־דבר העולם החדש:

„הפתאים חושבים, כי משיח יביא אכילה ושתיה ופרנסה לעולם. לא, משיח — אומרים הספרים — יגרש את רוח הטומאה מן העולם. — — — אלמלא כותבים — היו יודעים הבריות בצערה של השכינה בגלות, לא היו דואגים לשעבוד מלכויות ולשאר הבלי העולם הזה. הם אומרים, כי צריך לפדות את התורה מן הגלות. התורה יחד עם השמות הקדושים הרצופים בה הם בגולה — כן אומרים הספרים. לכשיבוא משיח, יביא את הגאולה ראשונה לאותיות התורה, אחרי כן להגוילים; הוא יגאל מתחילה את הנשמה ואחרי כן את הגוילים; הוא יגאל מתחילה את השכינה ואחרי כן את ישראל" („האָן").

פקפקנותו של פייערברג ואי־ודאיותו, אי־הכרעתו את הכף לצד אחד והתנודדותו לכאן ולכאן, ביחד עם הוד הערפליות וקסמי המסתורין, הרובצים ברכות מיוחדה על דבריו, מצודדים בחזקה את לבנו, חודרים לתוך־תוכה של נשמתנו ונוטעים בנו אהבה מיוחדת וחבה יתירה גם להסופר וגם ליצירותיו. פייערברג משמש לנו סמל של הנשמה המתחבטת בספקותיה, הנשמה המתרוממת מעל החיים הפשוטים וההווין שבחיים, התוהה, מחפשת ומבקשת ספוק והרגעה בעליות רוחניים, נאצלים ומפשטים. יצירותיו משרות עלינו מיסטיות קוסמת, אדים רוחניים מתוקים ומענגים; הן מנתקות אותנו מעולם העשיה והממשיות, ומכניסות אותנו, בעל גפים זכות וצחורות, אל עולם אחר, אל עולם שיש בו רוממות וקדושה, יופי ואור.

מִכְתָּבִים אֶל הַמַּעֲרֶכֶת

מערכת נכבדה: —

בבקשה לתת מקום ב„התורן" להשורות הבאות להלן:

בתשומת־לב ובעונג רב קראתי את מאמרו של א. ש. אורלאנס בדבר הוצאת עתון עברי יומי, שבחסרונו אָנו מרגישים זה כבר.

אבל מסופקני, אם צדקה המערכת בהערתה לאותו מאמר, שמפקפקת היא ביכלתנו החמרית והרוחנית להוציא את הדבר הזה לפועל. לדעתי, היכולת תלויה בצורך, היינו: אם נניח, שבאמת נחוץ לנו עתון יומי, מפני שיש מספר הגון של קוראים עברים, הזקוקים למלה וסביבה עברית לא מערב שבת לערב שבת בלבד, אלא בכל יום ויום, ודאי שצריך וגם נקל לברוא עתון כזה.

כי ארץ הרואים, אשר מסביבם לא רטט, יספיקו די היתמים ובערי מניה, אשר יקנו את חבירת בירי רעתוי ויעבירו כיספים רביעים. שבתיבתם היא פרנסתם, בנהוג אצל העתונות היהודית והאנגלית. אני, למשל, שאני חלקי עם עשירים, מבטיח למפרע לקנות מניה בת מאה דולאר ורביעיש, רפדית, בעשרה היתמים. יישאר הרואים בודאי שיעשו כמוני או יותר ממני, לפי מצבם וחוג מכריהם. ההסתדרות העברית — אם ראויה היא לשמה — תעשה גם כן את חלקה, וההסתדרות הציונית באמריקה הלא התחייבה בפירוש לתמוך בספרות העברית. בכיבי החברי של העתון יהיה איפוא בטוח, ובשיש רמד תהיה גם תורה.

אך זו עקה, שחסרה לנו איניציאטיבה, והעוסקים בעבודה העברית, שחובה מוטלת עליהם להספיק לנו מזון רוחני, אינם ממלאים אותה כראוי, מתרשלים בעבודתם ומסתפקים ביציאת שבועון צנום. כבר רצה נפשנו בהחם קלוקל כזה! נחוץ וגם אפשר לנו לתמוך ביד עתון יומי, שימלא את הריקניות בעולמם של הקוראים העברים, שימשיך ויחזק את החוט המקשר את הניכי בתי־ספרנו לעמם ושפתם ושישמש כלי מבטא וחבור בין התושבים והמתיישבים בארץ־ישראל ובין ארץ שישארו פה בגולה. כי כלום יש לך דבר מאגד ומקשר נפשות יותר גדול מחליפת מכתבים ועתונים בין בני עם אחד בשפה אחת?

ובסיימי את מכתבי, אני חוזר עוד הפעם על רעיוני: התחילו בעבודה — ואנחנו, הקוראים, נמשיך ונתמוך בעבודתכם, ואם לא עכשיו הגיעה השעה — אימתי?

בכבוד

ד״ר מ. ראניק.

ברוקלין, נ. י. ט״ז בפברואר.

חֲדָשׁוֹת וּמְאֹרָעוֹת

[illegible] כחם של כל ששת מיליוני היהודים הנמצאים [illegible] שהיתה לפני המלחמה הנכחית.

— [illegible] בהשתתפותן של שאר המועצות היהודיות אשר בחלקי רוסיה הגדולה, [illegible] התחימת השלום.

— הלשכה הראשית של הסתדרות [illegible] הציונית הכללית.

— אל האספה המיסדת של מדינת פולניה נבחרו עשרה יהודים [illegible] גם הסופרים העברים [illegible] יהושע טהון וה. ד. נומברג. מפני נצחונם זה של הלאומיים נתעוררה עכשיו מחדש בקרב הפולנים תעמולה החבה [illegible]

[illegible] בפרס [illegible] רע מאד

היהודים בפולניה הגישו ליד הועד המיוחד, שנשלח ישב בה [illegible] מפורט [illegible] ביהודים [illegible]

[illegible] ישרות תהיה אך באפשר על הכרזתו הציונית ואל הנשיא ווילסון על [illegible]

ידיעות אחרונות מוסיפות לספר על מצבם [illegible] היהודים [illegible] הם אנוסים לעבוד בפרך בתוך „גדודי־עבודה" [illegible] כיברים עוד במה מיני נגישות וערבונות

— העסקנים הציוניים בלבוב, שנאסרו בתור ערבונות חיים, [illegible]

[illegible] הפולנית מנתה ועד בן חמשה חברים, שתפקידו יעמוד על כבת הטבח בלבוב. בועד נמצאים גם שני יהודים מפורסמים: ד״ר פוזנר וד״ר [illegible]

— בדבר השאיפות הציוניות ושארית־היהודים ויהוסו אל אספתי [illegible]

[illegible] הציונית [illegible] שהשתתפו בה באי־כחם של הציוניים במדינות־ההסכם ובמדינות הניטראליות, תועד ב[illegible] וגרון ביום [illegible]

[illegible] אספתי־[illegible] נמצא [illegible] מדינתיות [illegible]

[illegible] את העסקנים היהודים, הנמצאים בפאריז, [illegible] שיבטיח שווי־זכויות להיהודים בארצות־הגולה. אולם ידים יתהיה כי יתוסף סעיף מיוחד בנדון זה אל הקונסטיטוציה קודם שתתאשר מאת כל מדינה ומדינה ותתקבל בתור חוק

שתי ממשלות הציעו למנות ועד תמידי, שתעודתו להשגיח על [illegible]

ממקורות נאמנים מודיעים, כי שאלת ארץ־ישראל תעלה על [illegible] בחודש מארץ.

התביעות הציוניות, שנמסרו באופן רשמי והשאי אל מזכיר [illegible] ימים אחדים יוכן גם התרגום העברי, הצרפתי והאיטלקי של התעודה החשובה הזאת. במיכן דרש המזכיר מאת נחום סוקולוב את [illegible] עכשיו בלונדון, [illegible]

ההגהה שלו עם הקדמה מיוחדת מאת באלפור הובאו כבר לפאריז.

בשיחה עם עתונאיים חוה סוקולוב את דעתו, כי בנוגע לציוניות מכפיפת הקונסטיטוציה של אגודת־הלאומים. אבטינומיה יהודית בארץ־ישראל בחסיתה הארעית של אנגליה תביא לידי אבטינומיה מוחלטת. הסעיף בדבר הארצות, שנמצאו ברשות טורקיה, כולל את המובן הזה. אין, לפי דעת סוקולוב, באכפת־דשרים שום התנגדות לציוניות.

יעקב דה־האז אחד משרידי ההסתדרות הציונית באמריקה, מסר את החלטות הקונגרס היהודי בפילאדלפיה אל המיניסטר הצרפתי לעניני־חוץ פישון וראש הועד הצרפתי לאמריקה טארדיה. שני המדינאיים האלה גלו את דעתם, כי תביעותיהם של יהודי אמריקה בנוגע לארץ־ישראל ולארצות הגולה ערוכות ברוח מדיני, בהירות ומתונות. מר דה־האז התראה כמו כן עם מנהיגי חברת „כל ישראל חברים" ודן עמהם בדבר זכיותם של יהודי פולניה ורומיניה, וייש יסוד לראיה, כי יבואו לכלל הסכם בשאלת זכיות לאומיות.

מוסיפים להגיע לפאריז שלוחים ציוניים מיתר הארצות. בימים האחרונים באו לשם שלוחיהם של יהודי ארץ־ישראל ויהודי סאלוניקי. לפי דעת דוד פלורינטין, אחד מצירי סאלוניקי, מתעתדים עשרים וחמשה אלף יהודים בעיר ההיא לצאת לארץ־ישראל בהזדמנות הראשונה. מצבם של שמונים אלף היהודים, היושבים בסאלוניקי, נורא עתה. פרעות, מעשי רצח ושוד הם חזיון נפרץ שם.

שלוחים יהודים מפולניה עומדים לבוא לפאריז על־מנת להגיש לפני אספת־השלום דין־וחשבון מפורט בדבר הפרעות ביהודי המדינה ההיא ולדרוש מפולניה ערובות, כי לא ישנה עוד חזון־הבלהות.

מנהיגי „פועלי־ציון" ליאון חזנוביץ וב. לוקיר נבחרו בועידה הסוציאליסטית בברן לחברים בועד לעניני ארץ־ישראל. עובדה זו מבטיחה את הרזולוציה בדבר מקלט־בית לאומי ליהודי בארץ־ישראל, כי תתקבל בועידה.

— בייקאטירינוסלאוו של אוקראינה נערכו פרעות ביהודים על־ידי הצבא. יהודים רבים נהרגו ונפצעו.

— המיניסטר לעניני היהודים באוקראינה, אברהם ריוואצקי, שלח שלשת מיליונים רובל להיהודים בברדיטשוב וזיטומיר על־מנת לתמוך ביהודים נגועי־הפרעות.

— הממשלה האוקראינית שלחה אחד מחברי המיניסטריון, בצירוף שני יהודים הרב מ. טמקין וד"ר שווארצמאן, לחקור את דבר הפרעות ביהודים, שפרצו בזמן האחרון בזיטומיר ובברדיטשוב. הממשלה החליטה להעמיד לדין את החייבים בפרעות.

— מעשי הרג וחמס ביהודים התחוללו בערים רבות אשר בגליל פודוליה של אוקראינה. בליטיטשיוו הומתו יהודים רבים. בפאוולוגראד הימתו ועונו באיפן אכזרי כמה יהודים. באוורוטש נהרגו עשרה יהודים ורבים הומתו. בעוד ערי הגליל ההוא רבו ההורבן והרצח ביהודים.

— בערים אחדות של הונגריה ערכו הרותינים פרעות ביהודים.

— בבוקארעסט, בירת רומיניה, נערכה אספת־עם ציונית, שהשתתפו בה חמשה־עשר אלף יהודים. השוטרים השתערו על האספה וגרשו את הנאספים. יהודים רבים נפצעו פצעים אנושים.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

הציוניות באמריקה.

עד יום 7 בפברואר הגיע מספר הנרשמים בפקודי ההסתדרות הציונית באמריקה לכמית של 131,789.

* * *

פעלות השכונה הציונית התשיעית.

מרת ר. צייטלין מודיעה אותנו על־דבר פעולותיה התרבותיות של השכונה הציונית התשיעית בניו־יורק:

כדי לספק את הדרישה הגדולה, שהורגשה זה כבר בקרב ציוני הארלם של ניו־יורק, סדרה השכונה שלנו מחלקות לתולדות הציוניות, הגיאוגראפיה של ארץ־ישראל, ההיסטוריה היהודית והשפה העברית. הלמודים נוהגים בכל יום בערב על־ידי מורים מומחים לכך, בבית־ציון של הארלם, 226 לינוקס אוויניו.

שונות

החלטות הועידה הכללית של „הפועל הצעיר".

מאת הועד המרכזי של מפלגת „הפועל־הצעיר" בארץ־ישראל קבלנו את החלטות הועידה הכללית, שהיתה ביפו, בימי כ"ה בכסלו — א׳ בטבת, תרע"ט:

I הציוניות ומוסדותיה.

ההסתדרות הציונית:

א. הועידה מדגישה, כי ההגמוניה העליונה על עניני הישוב של ארץ־ישראל הכלליים וההשגחה עליהם צריכות להיות נתונות בידי ההסתדרות הציונית העולמית, המבוססת על יסודות פדראטיביים.

ב. הועידה מוצאת הכרח בהגשמה מהירה של אחוד כל חלקי הציוניות בעולם והקמת שלמותה של ההסתדרות הציונית העולמית בשם הצגת תביעותינו לועידת השלום בהסכמה הדדית ובאחריות משותפת.

העליה החדשה:

א. הועידה בהכירה, כי לפני העליה העממית צריכה לבוא עליה קודמת של אלמנטים עובדים נושאי רעיונות לאומיים וחברתיים, שיבטיחו לעבודתנו את מגמתה הרצויה; ובהניחה, כי ההסתדרות הציונית תשתדל, שהעליה לארץ־ישראל בעתיד הקרוב תהיה צורה מסודרת ובלתי מבוהלת — דורשת הועידה, כי ההסתדרות הציונית תקבע תכנית מסוימת, אשר תתן קודם כל אפשרות לעליתם של החלוצים הצעירים בחוץ־לארץ.

ב. הועידה מוצאת, כי עלית החלוצים צריכה להיות מסודרת בצורה של מחנה־עובדים לאומי, שיתנהל בהנהגה משותפת של הצעירים, ההסתדרות הציונית ומפלגות הפועלים בארץ־ישראל.

ג. כצעד ראשון בנדון זה צריכה להיצר על־ידי ההסתדרות הציונית האפשרות, שהחיילים הנמצאים בגדודים העברים וכמו כן החיילים העברים הנמצאים בצבא בארץ־ישראל יוכלו להשאר בארץ בעבודה מסודרת.

הקרן הקימת לישראל:

א. הועידה, בהכירה בחשיבותה הרבה של הקרן הקיימת לישראל כמוסד הציוני היחידי הקרוב לרוחו ולמשאלותיו של העובד העברי בארץ־ישראל, מדגישה את הצורך בהגדלתה והרחבתה של הקרן הלאומית, בעיקר עכשיו, על־ידי עבודה עממית רחבה ועל־ידי התמכרות הכחות שלנו לטובתה, למען תוכל למלא את תפקידה בשעה ההיסטורית הזאת.

II. העבודה המשותפת של מפלגות הפועלים.

התאחדות:

א. לשם הגשמת העיקרים של הדימוקראטיה הציונית העובדת,

מיצאת הועידה יצירת השעה שתברא התאחדות פראקטית של מפלגות הפועלים בארץ־ישראל על היסודות הבאים

1) הראמת הדרך העבודה עצמית והפשוטה

2) ירם של הפועלים בעבודה הישובית

3) שלטונה המוחלט של השפה העברית, בלי כל פשרה.

4) יחסים חיוביים בעבודה הציונית הכללית בארץ־ישראל

מטרת ההתאחדות הזאת.

א. הבטחת השפעתה של הדימוקראטיה הציונית העובדת בהצגת [illegible] הפועלים הראשית בירם בארץ־ישראל [illegible]

ב. הבטחת מקומה והשפעתה של הדימוקראטיה הציונית העובדת בהנהגת עניני ההסתדרות הציונית העולמית בכלל [illegible] הראשית [illegible] שיכלו [illegible] של עניני ארץ־ישראל.

ג. הועידה מטילה על הועד המרכזי, שיקח על עצמו את האיניציאטיבה ליצירת התנאים המאפשרים את ההתאחדות הזאת קודם כל בארץ־ישראל.

III עניני המפלגה.

מוסד כספי של המפלגה:

א. הועידה מכירה בנחיצות הרבה ליצירת מוסד כספי מיוחד בשביל העבודות המיוחדות של „הפועל הצעיר" בכל מקצועות הישוב והעבודה.

ב. הועידה בוחרת בועדה בת שלשה חברים, שעליה לעבד את התכנית להגשמת המוסד הזה.

ג. הועידה רואה נחיצות להדגיש, כי המוסד הזה צריך להבנות ולהתקיים על־ידי אמצעי החברים המאורגנים של „הפועל הצעיר" בארץ־ישראל ובחוץ־לארץ.

עניני האורגאניזאציה בארץ־ישראל ובחוץ־לארץ:

א. הועידה מטילה על הועד המרכזי לקרוא, באפשרות היותר קרובה, לועידה משותפת של „הפועל הצעיר" בארץ־ישראל ובחוץ־לארץ.

ב. הועידה מטילה על הועד המרכזי להשתדל לשלוח משלחת בת שלשה חברים לחוץ־לארץ בשביל קביעת [illegible] האורגאניזאציוניים עם „צעירי ציון".

ג. הועידה מביעה את רצונה, כי הועידה העולמית של „הפועל הצעיר" תתאסף בארץ־ישראל.

ד. הועידה מטילה על הועד המרכזי לפתוח לשכה מיוחדת של „הפועל הצעיר" בגליל. הלשכה הזאת, שתתנהל על־ידי הועד הגלילי, מקומה בטבריה. מזכיר מיוחד לעניני המפלגה בגליל יבחר על־ידי הועידה.

ה. על הועד המרכזי לפתוח לשכה מיוחדה לעניני „הפועל הצעיר" גם בירושלים, על יד הסניף המקומי.

ו. הועידה בוחרת בשלש ועדות: 1) לעניני תרבות; 2) לחקלאות ולכלכלה; 3) ולכספים. על הועד המרכזי לאסוף מזמן לזמן את הועדות הללו למועצה משותפת, לשם ברור הפעולות והשאלות היותר חשובות העומדות על הפרק.

אמצעי המפלגה:

א. הועידה מכירה, כי התקופה החדשה [illegible] מטילה חובות מיוחדות אשר למילואן דרושים אמצעים [illegible] מרובים. הועידה מחליטה איפוא להטיל על החברים, [illegible]

[illegible] להעריך את המס הזה בהסכמה משותפת עם הועד המרכזי ועם הועדים הגליליים

עניני הדפוס

א. הועידה מטילה על המערכת לקבוע בעתון את המדורה לעניני [illegible]

ב. הועידה מציינת באהדה את הוצאת ה„מכתבים אל החברים" ורואה הרצויות את המשכת הוצאתם גם להבא

ג. הועידה מכירה בצורך השעה בחדוש הבמה העצמית הפיפולארית, כפי ההחלטה שנעשתה בנדון זה על־ידי הועד המרכזי בזמנו, בהוצאת „הד העם"

ד. הועידה מחייבת את הועד המרכזי להקים מחדש את הוצאת „העם" ומעירה יחד עם זה כי על הועד המרכזי להשתדל, שהוצאה זו [illegible]

ה. הועידה מביעה להועד המרכזי את שביעת רצונה [illegible] המפלגה, להגרי הוצאת הספר „בדרך"

[illegible]

א. הועידה חוזרת עוד פעם על החלטת האספה הכללית, שהיתה בהורדה, ומדגישה, כי חברי „הפועל הצעיר" מתחלקים בהסתדרות [illegible] רק בענינים הכלכליים המשותפים לכל הפועלים [illegible] בענינים פוליטיים [illegible] ותרבותיים [illegible]

[illegible]

א. הועידה מטילה על הועד המרכזי [illegible]

ב. על הועד המרכזי לעמוד על משמר התביעות הפרינציפיוניות ביחס לחברים ולמציאותם במפלגה.

ג. [illegible] העבודה התרבותית של המפלגה.

ד. הועידה מעירה תשומת לב הועדה החקלאית והועדה לעניני [illegible]

IV [illegible]

א. הועידה בשמעה את היסודים [illegible] שבריותי את הכסים הפרוגרמתי [illegible] נחיצות לבחור בועדה מיוחדת [illegible] ות ההצעות הללו ולעבד הצעת לניסוח פרוגרמתי מסוים.

ב. במשך שני חדשים צריכה הועדה הזאת לגמור את עבודתה ולהמציא לסניפי המפלגה הנחות לברור ומשא־ומתן. אחרי הברור [illegible] מועצה מיוחדת של צירים לשם גבית ההחלטה בנדון זה. במועצה זו משתתף כל סניף בשני צירים בעלי יפויכח מסוים

V [illegible]

א. החברים בכל מרים משתתפים השתתפות אקטיבית בבחירות לאספה המיסדת ובתכנית ארית.

ב. השתתפותם של החברים בבחירות צריכה להתנהל על [illegible] המפלגה מיום כ' בניסן תרע"ח ועל [illegible] בנוגע הדמוקראטית ובהסכמת עם [illegible]

ג. הועידה מחייבת את החברים בכל מקום להשתדל בבחירת קאנדידאטורות מתאימות של ציונות (נשים).

ד. במועצת החברים הציונים לאספה המיסדת עם הועד המרכזי יקבעו הקוים של ציוני „הפועל הצעיר" ביחס לשאלות שונות, שתעלינה על הפרק באספה זו.

מלבד השאלות, שנתבררו בדבר עבודות מקומיות, דנה הועידה גם בסעיפים שונים שבתכנית הדרישות והיחסים המדיניים הלאומיים, ובהכירה בערך הרב של ההצעות השונות שהוצעו בנדון זה, הטילה על הועד המרכזי לעיין בשאלות הללו ולהכין את התכנית המתאימה.

פעולות ועד היובל של בן־יהודה.

מר ד. פייזר, מזכיר ועד היובל של בן־יהודה, שלח אלינו את הדין־וחשבון הזה:

ביום ב', 20 ביאנואר, היתה אספה לועד בבית־המלון „מיקאלפין", ניו־יורק.

היושב־ראש ראובן בריינין פתח את האספה. הגזבר ישראל מ"ץ מסר דין־וחשבון מפורט של הכספים. בקרן נמצא עכשיו בכום של 7,964.70 דולאר. ביחוד הצטיינו בעבודתם החברים צ. ה. מאסליאנסקי וש. לאמפורט, שקבצו עד היום סך 1,120 דולאר במזומנים וסך 350 דולאר בהתחייבויות. הוחלט, אחרי ויכוחים, לקצוב את מכסת הקרן בסכום של חמשים אלף פראנק. הוחלט להפקיד את הכסף ביד הקרן הלאומית. הובעה המשאלה, כי נחלת א. בן־יהודה תבנה בסביבות האוניברסיטה העברית בירושלים בתור התחלה לשכונה מיוחדת של סופרים וחכמים. נבחרו לועד, שיעסוק בכל עניני הנחלה, החברים האלה: ראובן בריינין, ישראל מ"ץ, צ. ה. מאסליאנסקי ויהושע שפריירגן. באספה הבאה, האחרונה, יתן הועד הזה דין־וחשבון מעבודתו.

* * *

סעודת־פרידה לאליעזר בן־יהודה.

מר אליעזר בן־יהודה יצא ביום ה', 27 בפברואר, לשוב אל ארץ ישראל. ההסתדרות העברית באמריקה וועד־היובל עורכים לכבודו סעודת־פרידה ביום ד', 26 בפברואר, שעה 8 בערב, באולם „חליף", 163 רחוב 23 מערב, ניו־יורק. מוקירי הסופר ישתתפו במסבת־רעים זו.

* * *

מלכה זיסל שטיבל.

מקופנהאגן הגיעה ידיעה, כי מלכה זיסל שטיבל, אשת אברהם יוסף שטיבל, מתה שם מיתה חטופה. המנוחה עזרה הרבה על יד אישה בעבודתו הכבירה לטובת הספרות העברית.

יהי זכרה ברוך!

* * *

מחיי האגודות.

ביום א', 23 בפברואר, שעה 8 בערב, תערך בהסתדרות „אחיעבר", 263 רחוב גראנד, ניו־יורק, אספה עיונית. הרצאה וכוחים על הפרק. יודעי עברית קרואים לבוא.

מביעים אנחנו את רגשי השתתפותנו בצערו הגדול של מר אברהם יוסף שטיבל,
אחד ממחזיקי „התורן", במות עליו בקופנהאגן רעיתו

מלכה זיסל שטיבל נ. ע.

ימצא־נא תנחומים בעבודתו הכבירה לעמנו ולהרמת קרן ספרותנו העברית.

חברי הדירקטוריון של „התורן".

שולח אני תנחומים למר אברהם יוסף שטיבל
בקופנהאגן על מות רעיתו

מלכה זיסל שטיבל נ. ע.

תחזקנה ידיו בעבודת הבנין הגדול לספרות העברית אשר החל, ותהי לו זאת מקור נחומים ומרפא לנפשו האבלה.

י. ד. ברקוביץ.

אני מביע את השתתפותי בצערו של ידידי
אברהם יוסף שטיבל בקופנהאגן במות עליו רעיתו

מלכה זיסל שטיבל נ. ע.

יתנחם־נא במפעליו הגדולים לתחית ספרותנו העברית חמדת־חייו!

דניאל פרסקי.

הסתדרות „אחיעבר" מביעה את השתתפותה בצערו של מר אברהם יוסף שטיבל בקופינהאגן על מות רעיתו

מלכה זיסעל נ. ע.

אלהי ציון ימלא את חסרונו והתמכרותו לספרות העברית תהא נחמתו.

הסתדרות „אחיעבר", ניו־יורק.

אנחנו, חברי „ליאון פינסקר קאמפ", שולחים מזל־טוב וברכה אל חתונת בת חברנו מירשטיין, הכלה ביטרים, עם החתן פראנק וואסערמאן.

אהרן פאלקאוויץ יבוקש

חניך הגימנאסיה העברית ביפו, ארץ־ישראל, יבוקש מקרוביו ספיוואק וסומיל. מי שיודע איפוא הוא, יואיל־נא בטובו להודיע על הכתובת הכתובה מטה. ידיעות חשובות נתקבלו עבורו מהוריו מארץ־ישראל. הסימנים: קומתו ממוצעת, שערותיו צהובות.

N. SPIWACK

3019 Berks St., Phila, Pa.

הנני מברך את ידידי מר בועז ליכטמאן לאירושיו עם העלמה מרת סמסון. מי יתן ויזכו לראות חיים נעימים בארץ אבותינו.

ש. עפשטיין.

ברכתי שלוחה לידידי מר ש. בורובסקי לנשואיו עם מרת סונגברג. יבנו את ביתם בקרוב בארץ חמדתנו.

ש. עפשטיין.

התשורה העממית לאליעזר בן־יהודה.

עבודתנו תגמר ב־26 בפברואר בבאנקיט מפואר באולם חליף (CHALIFF HALL)
163 רחוב 57 מערבה, ניו־יורק.

מר אליעזר בן־יהודה ומשפחתו עוזבים את ארצנו לשוב לארץ האבות ביום שאחרי הבאנקיט.

כל אלה החפצים להשתתף בתשורה העממית, ישלחו את תשורתם לא יאוחר מיום 26 לפברואר, יען כי ביום הזה סוגר ועד היובל את הקופה של התשורה העממית.

הננו מתכבדים להזמין אל הבאנקיט את כל חברינו שהשתתפו בעבודה הלאומית הגדולה הזאת. בדבר כרטיסים לפנות על־פי הכתובת:

Histadruth Ivrith, 55 Fifth Ave., New York City.

רשימה ט'

ע"י ש. ב. מקסימון, דייטון, א.:

1) וו. ליברמאן — — — — 5.00
2) מ. סאנדמיל — — — — 1.00
3) י. בודניק — — — — — 1.00
4) י. טאנדובסקי — — — 1.00
5) א. דובינסקי — — — — 2.00
6) א. כהן — — — — — 1.00
7) ב. דוברשטיין — — — 2.00
8) ש. וואלקאן — — — — 2.00
9) י. סאנדמיל — — — — 1.00
10) מ. שטאל — — — — .50
11) א. בורלסון — — — — 1.00
12) מ. טאנדובסקי — — — 1.00
13) ד. פלדמאן — — — — 1.00
14) „אוהבי ציון" — — — 10.00
15) נ. פיינברג — — — —1.00
16) א. לוין — — — — — 1.00
17) הירמאן מרגולית, קנטון 5.00

ע"י הציפטיר של „הדסה", בורו־פארק, ברוקלין:

1) מרת י. יאנוביר — — — 5.00
2) מרת זיווין — — — — .25
3) העלמה ריי נייטילסון — 1.00
4) מרת א. פיש — — — 1.00
5) מרת דיקליר — — — 1.00
6) מרת מ. לוין — — — — 5.00
7) מרת מוריל — — — — 1.00
8) מרת ליפקוביץ — — — 5.00
9) מרת הורביץ — — — — 2.00
10) מרת שווארץ — — — 2.00
11) מרת סאפירא — — — 5.00
12) מרת קוטליר — — — — 3.00
13) מרת קורנבלום — — — 5.00
14) מרת לאזארוף — — — 5.00
15) מרת דרייבלאט — — — 2.00
16) מרת וואלף — — — — 1.00

ע"י י. וו. אוריאל, מיניאפולים:

1) א. קאס — — — — — 1.00
2) פ. גוטליב — — — — 1.00
3) ע. אווין — — — — — 1.00
4) מ. הייליקיר — — — — 1.00
5) ל. פייגילמאן — — — 1.00
6) פ. מארקוס — — — — 1.00

ע"י ז. קופלוביץ, טולידו, א.:

א. קאסעל — — — — — — 2.00

ע"י ה. מאסליאנסקי וש. למפרט, ניו־יורק:

1) משה ה. ליפשיץ — — — 10.00
2) ש. ליבוביץ — — — — 50.00
3) נתן מ. למפרט — — — 50.00
4) ס. ס. למפרט — — — — 50.00

ע"י ה. מאסליאנרקי ומר ש. למפרט, ניו־יורק:

1) ר. סארובסקי — — — — $200.00
2) יוסף ה. למפרט — — — 100.00

ע"י א. קימלפלד, לוס־אנגילוס:

1) האגודה „אהבת ציון" — 8.00

שלמה פרוטאס, סיאטל, וואש. — 3.00
האגודה „תקות ציון", יאנסטון 25.00

ע"י גיאורג גלאסמאן, הארטפורד:

1) גיאורג גלאסמאן — — — 2.00
2) גיאורג כהן — — — — 5.00

ע"י שמואל גולד, נקבץ מאנשי־הצבא בקעמפ מק'קלילין, אל. 10.00

בנימין ליפשיץ, מיניאפולים, מינ. 3.00
סעם לעווי, סינסינאטי, א. — — 5.00
מרת עדווארד כהן, וואשינגטון 10.00
לואיס רייזר, ברוקלין — — 3.00
מ. נתן, מאריאנא, ארק. — — 5.00
מ. סולוביי, וויטהירפורד, אוקל. 5.00
לואיס ס. פוזנר, ניו־יורק — — 5.00
ש. גולדשטיין, לואיסוויל, קינט. 5.00
„הקלוב הציוני של ד"ר הרצל", קינושא, וויס. — — — — 5.00
א. מ. רעס, פיטסבורג, פא. (פעם שנית) — — — — — — 5.00
מ. י. ברמאן, פאלקא, אלאב. — 5.00
האחים באקאל, בעיוולא, נ. ד. 5.00
מורים כהן, קאליים, מיין — — 3.00
יעקב קליין, פורט קולינס, קאל. 5.00
י. גולדברג, בילויט, וויס. — — 2.50
ד"ר יוסף קמלר, באלטימור — 3.00
הדיסטריקט הציוני בס"ט־פאול 10.00
ד"ר יוליוס דוארקו, ניו־יורק — 15.00
וו. אדלר, מאטאסון, מיס. — — 3.00
ד"ר נ. דזאנקו, ניו־יורק — — 3.00
נימא ה. אדלרבלום, ניו־יורק — 10.00

ש. ל. בלידון, סאן־פראנציסקו — 2.50
לעווי הירשפילד, ניו־יורק — — 3.00
ש. ב. ליברמאן, פיטסבורג — — 3.00
וויליאם א. לונדון, דיטרויט — 5.00

ע"י דניאל פרסקי, מאת חברי הסתדרות „אחיעבר" ו„אגודת המורים", ניו־יורק

1) א. וולפסון — — — — 1.00
2) ז. קוטלר — — — — — 2.00
3) לאה לאסקר — — — — 2.00
4) י. ז. פרישברג — — — 2.00
5) מ. פיינשטיין — — — 5.00
6) שלמה גולדינברג — — — 5.00

אלה השתתפו בתשורה העממית כל אחד בסכום של שני דולארים:

ה. ראבינוביץ, פורטלאנד, אור.; סול. פרוטאס, סיאטל, וואש.; הרב י. בוזניק, דאלאס, טקס.; מ. פ. פרימאן, פילאדל־פיה, פא.; י. וויים, פילאדלפיה, פא.; וו. י. גולדשטיין, הארטפורד, קונ.; הרב טש. מוסניצקי, פיטשבורג, מאס.; פריינק מ. זירקין, ספרינגפילד, מאס.; מורים הורביץ, דזורסי סיטי; ל. בריין, בייאון, נ. דז.; מ. רוזמאן, גרין־ביי, וויס.; א. שער, דיטרויט, מיש.; הרב ב. בורו־כוב, מולדין, מאס.; ב יעקבסון, ס"ט־לואיס, מונט.; פרופיסור נחום סלושץ, ניו־יורק; אברהם קורמאן, מילבוקי, וויס.; סולומון קוטשינסקי, פטרסון, נ. דז.; אברהם גורליק, ניוברג, נ. דז.; מ. קימל, פערט אמבוי, נ. דז.; בארניט ב. נאנקין, ברוקלין, נ. י.; בנימין לווינ־סון, ברידזפורט, קונ.; מ. בלאנק, ניו־יורק; וו. פיליפ, איוואנסוויל, אינד.; וולף מארקוביץ, אינדיאנא הארבור, אינד.

בסך־הכל — — — — — — $ 48.00

סך־הכל — — — — — — 795.75
מקודם — — — — — — 7025.60
הסכום הכללי — — — — — 7821.35

כל מי שרוצה לשלוח כסף בשביל קרן בן־יהודה ישלח אל הגזבר:

ISRAEL MATZ
29 De Kalb Ave., Brooklyn, N. Y.